EMBRYULCIA NOVA DETECTA

OF

EENE HEEL NIEUW EN ONBEKENDE,
DOG NUTTIGE BEHANDELINGE,

IN DE MEESTE

MOEIELYKE BAARINGEN,

OP 'T SPOEDIGSTE TE HELPEN.

Eertyds gelukkig geoeffent

DOOR

ROONHUISEN

In AMSTERDAM;

Maar van denzelven en zyne navolgers over
de 50. jaaren heel bedekt gehouden.

En nu ontdekt beſchreven en in Plaaten vertoont,
met byvoeginge van andere onbekende
zaken en de *Mitrenchites*.

DOOR

JOH. DAN. SCHLICHTING,

*Medicin. & Chirurg. Doctor, Lid der Keizerlyke Academie
N. C. der Franſche Academie der Chirurgie te Parys, als
ook van 't geleerde Genootſchap te Neurenberg, &c.*

Te AMSTERDAM,
By JACOBUS VAN HEUN,
Boekverkooper op de Lelygragt, tuſſchen
de Prinſe- en Keizersgragt, 1747.

Felix, qui poteſt rerum cognoſcere cauſas.

Iſt niet gelukkig, die de zaak regt heeſt gevonden?
En meer gelukkig, die de oorzaak kan doorgronden?

VOORREEDEN.

N weerwil van de nyd en baatzugt openbaare ik hier een wyze van doen, in de allerſwaarſte voorvallen om de ſwaarbarende in de meeſte moeielyke omſtandigheden te hulpe te komen, die zo lange hier in Amſterdam en wel, zo veel ik op 't naukeurigſte hebbe nareken en nadenken kunnen, omtrent 80. *jaaren zodanig verborgen is gehouden, en bedekt bewerkt, dat niemand, als door veel geld daar agter heeft kunnen komen, dewelke evenwel zo nuttig voor het gemeene beſt van deze landen, en voor de geheele weereld zo voordeelig ſchynt te zyn. En vermits ik naar zeer veele moeite, vlyt en nazoeken door langheid van tyd die magtig ben geworden, en niet langer hebbe dulden kunnen, dat zo eene nuttige en voordeelige bewerkinge langer an 't gemeen misgunt en bedekt wierde, hebbe ik alle eigenbaat agtergeſtelt, edelmoedig dit geheim zo lange verborgen, willen an 't gemeen opregt, in zo verre ik het wel en opregt weet, mededeelen.*

Verzoekende op het vriendelykſte, dat ieder, die verſtand heeft, en de Vroedkunde wil oeffenen, gebruik daarvan make, en zo als ik hertelyk en uit goeden gemoede wenſche, de elenden in de moeyelyke gevallen wille te hulpe komen; vertrouwende, dat ieder redelykdenkende en werkende de proef daarvan zal neemen, en boven alle andere tot heden bekende behandelingen, veel voortreſlyker voordeel en meer gewenſcht ſucces zal ondervinden: met dit beding evenwel, dat eene goede kenniſſe der bekende Vroedkunde met bekwaame handen te gelyk daarby vereiſcht werde.

Den 12. *May, toen we hier de eere hadden daags te vooren en dien dag zelve ook, ZYNE HOOCH VORSTELYKE DOORLUCHTIGHEID,* den Vorſt en Heere van Oranjen en Naſſau &c. *onzen waardigen Stadhouder &c. hier*

in deze Stad met onuitspreekelyke vreugde en vreugdebedryvingen te zien, heeft men in de Leidsche Courant genotifieeert gevonden, dat het geheim van ROONHUISEN *zo lange verborgen, van my ontdekt beschreven en in plaaten vertoont zoude werden op die wyze, als ieder een hier zien kan. Zo dat ik met alle regt zeggen kan en mag, dat ik de eerste ben, die van dit geheim bekent te maaken door de Courant an het gemeen kennisze heeft gegeven. Want niemand voor die dag heeft ooit of ooit in eenige Couranten iets daarvan laaten melden. Maar eenige dagen daarna hebbe ik met verwonderinge in verscheide Couranten een ongemeenen oorlog over dit stuk, onder de Chirurgyns en Vroedmeesters bemerkt en waargenomen, veroordeelende den eene den andere, den eene, dat hy dit geheim niet en weet, en den andere, dat zyl. lasteren en bewyzen moeten. Spottende onderwylen den verstandigen met oordeel, dat zylieden, den eene meer als den andere om een vette keuken maar strydende, mogelyk alle in het nauwkeurige gemist hebben, of enkeld hun gewin daarmede zoekeu voor te staan. Maar wat raakt een eerlyk man zo een gewin? en wat baat dog eene regt eidele baatzugt? Weg, het is lange genoeg gewoekert: de verstandige blyft staan oordeelen, geeft niet om diergelyken twistbagatellen, en neemt alleen de waarheid an. Zegt iemand, kan je niet anders die zaken uitdrukken? neen, ik schikke my na deze zake en na de tyd, gelyk* PAULUS *zegt,* Schikt u na de tyd, want het is een kwaade tyd.

Den 12. *May hebbe ik begonnen, dit geringe werkje op te stellen, en des nagts, den* 3. *Juny geëindigt, alles gedaan zeer schielyk, om dat ik weinig tyd hadde, uit liefde alleen tot het gemeene best. Die het niet gelooven wil, laat ik in zyn dwaasheid en het oordeel an zyn zelfs.*

AMSTERDAM den 21. Juny 1747.

J. D. SCHLICHTING.

EM-

EMBRYULCIA NOVA DETECTA
OF
HET GEHEIM VAN
ROONHUISEN,

Door tyd en vlyd van my ontdekt, om ſwaarbarende Vrouwen gemakkelyk te verloſſen.

§. I.

DIt Geheim, om zwaarbarende Vrouwen gemakkelyk te verloſſen, het welke we hier komen te openbaren, is van den kundigen en veel geoeffenden Heelmeeſter HENDRIK VAN ROONHUISEN alhier in Amſterdam allereerſt, zo veel my bekend is, en van niemand voor hem geoeffent en gantſch geheim en verborgen gehouden, en na deſſelfs overleiden alleen, benevens den Hoochleeraar RUISCH, van zyn Zoon ROGIER VAN ROONHUISEN en na dezen van zyne Leerlingen, PLAATMAN en BOEKELMAN, vervolgens met goed voordeel bewerkt, en even geheim gehouden, en van deze weder aan maar zeer weinige, en aan niemand anders, als aan hunlieden Leerlingen of Zoonen, die dit geheim of die geheime kunſt nog dagelyks gelukkig, dog onder betalinge van veel geld, oeffenen, en ook op 't allergeheimſte houden, geleert en

Het begin opkomſt en voortgang van de geheime behandelinge van Roonhuiſen, om ſwaarbarende te verloſſen.

Is heel geheim gehouden.

medegedeelt geworden, en wel expreſſelyk onder die conditie, *van die bezonder onbekende groote kunſt niet overal bekend te maken* *. Om die re-

Is veel geld voor dit Geheim betaalt.

* Ik hebbe zelfs van veele geloofwaardige Kunſtenaars verſtaan, dat een Leerling aan zyn Leermeeſter twee duiſent Guldens, om dit Geheim te leeren, moet betaalen, en vervolgens nog, als hy reeds Meeſter Vroedmeeſter is, van ieder Leidereſſe een zeker revenue of portie, een reeks van jaaren, moet opbrengen. Ja zelfs wat nog meer is, dat die dit Geheim door zo veel geld gekogt bezitten, met elkanderen onder eede verbonden en verplicht zyn, hetzelve nooit of nooit aan de wereld kundig te maken, om aldus zonder geld aan niemand het te openbaaren, ten einde zy alleen het voordeel mogten trekken en zig op die wyze verreikken konden. Eindelyk hebbe ik vernomen, dat de Examinateurs(zynde Overlieden van het Apotheekers Gild) geen proeveling zyn *Examen* doende, hoe kundig en welgeleert hy zy, ſchoon in *Parys* of elders die weetenſchap op het nauwkeurigſte begrepen, voor goed en bekwaam keuren en aanneemen, ten zy denzelven het Geheim van *Roonhuiſen* aan hen lieden weet te zeggen, zo niet, voor onbekwaam afwyzen. Ik hebbe dit eerſt niet geloven kunnen, om dat ik de eerlykheid van Kunſtenaars ſtelde boven de baatzugt, en dat ook maar zonder eed den een aan den ander mondeling belooft hadde, geene de minſte ontdekkinge te doen, het ook van een reedelyk Schepzel nog eerder te denken is. Maar overwegende, dat zy lieden alle dit middel zo geheim zo langen tyd gehouden, en maar aan weinige voor een groote ſomme gelds 't geleert hebben, dat zo nuttig voor 't algemeen zoude zyn, hebbe ik myne goede denkingen moeten veranderen, zeggende by my zelfs, *zy hebben eene geheime Goudmyne* gevonden, *ze zyn zelfs in het Gild der Alchymiſten getreden.* Want zy fourneeren byde veel geld voor hen zelfs en deelen tot het Gemeene-beſt niet mede. Zo deze myne denkingen mis mogten geoordeelt werden, onderwerpe ik my willig en gaarne aan het oordeel en de beſtraffinge der verſtandige en oneenzydige Kennaars der Weetenſchappen, die verſtandiger en kundiger, als de

reden is tot heden toe zulks zo geheim en verborgen geweeſt, alle andere Kunſtenaars blind gehouden, dat men niet eens geweeten heeft, of het door de hand alleen, dan door een zon-

de EIGENBAAT NYD en MISGUNST: DRIE PESTEN van Stad en Land en Weetenſchappen: de GEREGTIGHEID beoordeelen zullen en kunnen.

Hadden onze Voorouders uit baatzugt en eidel gewin hunne Nazaten en Leerlingen eenen dierbaaren eed afgenoomen, van hunne geheime en goede behandelingen aan niemand als om ſchandelyken winſt iets te ontdekken, wy, Eerlyk of Woekeraars, waaren nog zo dom als de Ganzen, en meer beeſten gelyk. Wat zal ik zeggen? wat hebben niet van HIPPOCRATIS tyden af tot heden toe de geleerden en verſtandigen ontdekt? hoe openbaar gaat men niet in ENGELAND, VRANKRYK, ITALIEN, DUITSLAND enz. en op alle hooge Schoolen te werk? hunne *Illuſtere* Acten en MEMORIEN geven genoegzame getuigeniſſen van hynne eerlykheid en veragtinge van baatzugt. Mag dan zo een gering geheim van ROONHUISEN de geheele weereld niet weeten? niets geagt de eigenbaat, zal ik het zeggen, zo goed ik het weet, de eerlyken volgen my.

Den 15. May 1747, kwaam den Chirurgyn RATHLAUW voor 't eerſt in drie jaaren aan myn huis, om my te ſpreeken over deze zake en wel over het ſchandelyk bedrog en gruwelyke mishandelinge aan zyn perſoon aangedaan, aangaande het examineeren door de zo genaamde *Examinateurs* der Vroedkunde, beduidende, dat hy by henlieden niet gelden mogte, om dat hy het geringe geheim van ROONHUISEN aan hen toen ter tyd niet wiſte te zeggen, en dat zy lieden, o zotheid! om die reden hem medioker bekwaam, dog niet voldoenend gevonden hadden. Maar dat hy in Burgermeeſters-kamer hadde vertoont, dat een der Apotheekers Overlieden dit geheim voor vyf en twintig hondert guldens: mogelyk zo veel leugens: gekogt hadde, en dat aldus zy met de Vroedmeeſters een lyn trekten. Ik zeide hierop, *zy hebben te zamen een nieuw Vry Metzelaars Gild opgeregt.*

'tGeheim voor *f* 2500 gekogt.

Vrye Metzelaars.

zonderling onbekend inſtrument bewerkt wierde. Veele hebben wel gemeent, dat zy lieden maar een gemeen *Speculum uteri* of bekend *dilatatorium* of *forceps* gebruikten, maar hier nevens een bezondere handelinge met de hand te werken van ROONHUISEN hadden bekomen, die niemand anders in de weereld wiſte. Maar dit is enkelde giſſinge en geen bewys. Ik durf zeggen, al raad en giſt men nog zo veel en nog zo lange daarna, men zal het daarmede niet ligt kunnen vinden, gelyk ieder uit het navolgende overtuigt zal bekennen moeten, daar ik in het minſte niet aan twyffele. Want de eenvoudigheid van het geringe geheim en deszelfs heel eenvoudige behandelinge, moeten den menſche in 't naſpooren en nadenken (om dat men meeſtentyd na wat grooter met veel wydlopigheid zoekt) van het vinden af houden, gelyk 'er nog veele duiſende dingen in de natuur verborgen zyn en heel onbekend, maar mogelyk in een geringes, dat men niet agt, te ontdekken, gelyk ik ook oordeele dit geheim te zyn, daar zo veele na geſlagen, gezogt hebben, en niet gevonden.

Of met of zonder inſtrument dezelve geſchiede?

Giſſinge mis.

De kunſt beſtaat veeltyds in een geringes.

§. 2.

Dit Geheim van ROONHUISEN * zo vee-

Hoedanig men dit Geheim net kan beſchryven.

Hiſtorie van ROONHUISE.

* Dezen Hendrik van ROONHUISEN is een vermaard Heelmeeſter en Vroedmeeſter in Amſterdam geweeſt, heeft ook een net boek vol van ſchoone en goede Obſervatiën aan de nawereld nagelaten, ook toen ter tyd een heel gemakkelyke dog onbekende wyze van ſwaarbarende gemak-

veele jaaren verborgen, is eene kunſtige werkinge of behandelinge in ſwaare baringen, daar het *orificium uteri*, den *uterus* en verdere deelen te nauw zyn, en door de weën of vlagen niet verweidert werden, op eene heel gemakkelyke wyze te verweideren, en ſpoedig en zonder veel ſmerte en pyn de noodleidende en de gevaarloopende Vrouw door de handkunſt op eene bezondere wyze van de vrugt te verloſſen. Het zy dezelve natuurlyk of tegen-natuurlyk is, wel of kwaalyk gekeert is, al is dezelve van binnen in den *uterus* of daar buiten geklemt.

Maar als door een kramptrekkinge onder de baſtaartvlagen de Lyfmoeders mond digte geſlooten is, komt deze behandelinge niet te pas, om dat die kramptrekkinge niet door de handkunſt, maar door het *anodynum*, als HENDRIK *van* DEVENTER wel met regt aanwyſt, of door andere *antiſpasmotique* middelen eerſt geholpen moet werden, en vervolgens, als de natuur met de goede vlagen niet helpen kan, mag en kan die behandelinge eerſt toegelaten werden, en die anders doen, bederven de Leiders, Aanmerkinge.

makkelyk en gauw te helpen, geoeffent, maar niets daarvan onder zyne Obſervatien geſtelt, alleenlyk heeft hy aan zyn Zoon ROGIER VAN ROONHUISEN en deze weder aan zyne Leerlingen dit geopenbaart, die dit naderhand geoeffent hebben. Vraagt iemand, heeft hy ROONHUISEN die kunſt uitgevonden, of van een ander geleert? ik ben, na ik oordeele, wel berigt, dat hy die van een zeker Engelſche Vroedmeeſter overgenomen heeft, en naderhand met veel lof en kundigheid geoeffent, hoewel dien Engelsman tot heden de eere daarvan niet gehad heeft, en zelfs hebbe ik verſtaan, dat de Engelſche Natie nog niets daarvan weet.

ders, gelyk ik meenigvuldig ondervonden hebbe.

Zo ook als het gemelde *Orificium* in het begin der Wëen nog digt gesloten is, komt deze behandelinge ook niet te pas, en de Kunstenaars van dit geheim zeggen dan tot de Vroedvrouw, het is myn werk nog niet, zonder verdere reden te geven, daar by voegende, *als het wat verder is, en 't werk niet voort wil, haalt my dan.* Dit hebbe ik meenigmaal zelfs gehoort, en gepreesen dit eerlyk doen. Hoewel het ook onmogelyk is, door dit geheim iets goeds dan uit te werken; (*) want te ontyden of te vroegtydig kan men deze geheime behandelinge zo min met vrugt en zo onmogelyk gebruiken, als die, dewelke men door het gemeene *Speculum uteri* of *dilatatorium* of andere machinen te ontyden tracht te bewerken. Ik zegge en zal het bewyzen, het zal even kwaad zyn.

Hun doen niet altyd bruikbaar.

§. 3.

Wyders dit geheim, het welke ik en met my bekennen moeten alle opregtige, tot heeden een waar geheim te zyn, in de geheele wereld buiten die in Amsterdam, zo veel ik

Bestaat niet in het uitvoeren met gemene bekende Instrumenten,

(*) Niemand moet zo dwaas in het denken zyn, dat alle swaare baaringen en zelfs eer de gestelde tyd verscheenen is, door dit geheim te redden zyn; want de ondervindinge leert, dat die dit geheim bezitten, veeltyds ongelukkig zyn, het kind of de moeder kwetzen of andere onlydelyke pynen verwekken, en wel vrugteloos. Dierhalven moet men ook buiten dit op andere goede middelen bedagt zyn, als smeeringen stovingen, clysteren, laxeeren enz. en ook de natuur in haar beloop eenige tyd laaten.

ik hebbe na kunnen ſpooren, onbekend, verborgen en van niemand ontdekt, ook van niemand hebbende ontdekt moeten werden (§. 1. 2.) beſtaat niet in het bewerken met ſchroeven, tangen, *Specula uteri*, gemeene *dilatatoria forcipes*, of meer andere bekende *inſtrumenten.*

Ik hebbe evenwel naderhand van den Chirurgyn Rathlauw verſtaan, dat den Chirurg. van Diden in Utrecht dit geheim voor *f* 2000 van een Vroedmeeſter in Amſterdam gekogt heeft, en van een ander, dat den Chirurgyn Dicten in Leiden het zelve voor *f* 1500 van een van dezelve genegocieert heeft. Zo dat men hier mede geſpeelt heeft, als de kat met de muis en met de rot, en de paap met het ey, toen hy koos het ganzen-Ey. de Vroedkunde is nu negotie geworden. De Apothekers-Overlieden negocieeren ook, ze hebben weeten een Wet te maken, geapprobeert, gelyk meer gildens uit baadzugt doen, om te examineeren van zaken, daar ze geen kennisze van hebben, om geld te fourneeren. Waar is dit elders als hier? Staat vaſt Doctores Medicinæ, ik zegge u vooruit, als een Propheet, maakt u gereed, leert dog by tyds dit geheim, wilt gy de Vroedkunde oeffenen in Amſterdam. UE. *diploma* of Bul door de hooge Lands-overigheid van de Academie gegeven helpt niet, die werd van zulke groote Heeren opzienders der Krameryen niet getelt. Gy moet u onderwerpen aan u 's gelyken en aan die u knegten zyn, die zullen u willen en mogen na haar pretenſe regt examineeren. Een

 Boer

Boer een Edelman, een Jong een Meester en een Knegt een Heer? dit is hun pretensie, die ze eerst aan Chirurgyns hebben uitgevoert, vervolgens, als ze maar magt hebben, aan Doctoren (Leeraars) zullen uitvoeren. ô Schande! ô verwaandheid! ô domheid! ik zal het nooit toestaan. Het zyn waanwyze gekken met alle hunne verkeerde wetten, alschoon ze RATHLAUW dit hebben tegengeworpen, dat de promotie van een Academie by hen niet gelde. Ik zoude het hen evenwel weeten te leeren tegen alle hunne verwaande zotte domheid aan.

§. 4.

Is ook geen bewerkinge, die door enkelde handen zonder Instrumenten geschied.

Het is ook niet de bewerkinge, die met enkelde vingers of met beide handen geschied, zonder eenige instrumenten, gelyk een zulke den geleerden en zeer kundigen HENDRIK VAN DEVENTER(*) alhier in Holland geoeffent, en daar mede de geheele Vroedkundige wereld *geillumineert*, en dezelve uit de donkere duisternissen als met geweld en reden door meenigvuldige ondervindinge uitgetrokken heeft. Dewelken ook de eiferige en

(*) Deze waar een braaf DOCTOR MEDICINÆ, en heeft veel nieuws aan 't publiq geopenbaart en de kunst vry geoeffent; maar als nu een Doctor in Amsterdam dit wilde doen, het Apotheekers gild zoude mogelyk nog (maar ik weet het niet wis) den Doctor opeischen, om geexamineert te moeten werden, ze hebben een WET te bekomen, NIEMAND mag de Vroedkunde oeffenen als van hen geexamineert, wie zoud daar geen schrik voor krygen? ik zal het evenwel doen, steunende op meine privilegien als DOCTOR, van de ACADEMIE door 's Lands macht gegeven, niet swichtende voor een Apotheekers Gild, daar een DOCTER buiten is, en dezelve in geenen deele onderworpen zyn mag.

en zeer naarſtige Franſche, Engelſche, Duitſche Genees-Heeren en Heel-Meeſters met veel vrugt en Voordeel hebben getrouwlyk opgevolgd, gelyk uit hunne Schriften blykt. Om dat dien verſtandigen geleerden Man HENDRIK VAN DEVENTER zonder baatzugt en ſnooden ſchandelyken gewin, hadde ſchriftelyk en duidelyk aangewezen, daarby eerlyk en opregt naar gemoede, tot voordeel van het gemeenebeſt in de geheele wereld, alle zyne nieuwe goede ontdekkingen, en opregte handkundige behandelingen zonder inſtrumenten (ik mag zeggen, niet alleen door veel vlyd, moeite en eyfer, maar door ſweet en bloed verworven.) Ik zal dierhalven hier om de kortheid niet ſpreeken van veele andere brave mannen, inzonderheid van den Heer *La Motte* (*) in Vrankryk, en

Henderik van Deventer op het hoochſt gepreſen.

(*) A. G. FEKEN, *Med. & Chir.* DOCTOR, in Nieuwſtad Gödens (myn eigen ſwager; nu ter zielen) wiſte zo net met zyne kleine handen het vernauwde *orificium uteri* en den *uterus* zelfs te verwyderen en de ſwaarbaarende op eene heel handige wyze zeer ſchielyk zonder eenig gebruik van Inſtrumenten te helpen, dat, als die te Parys geſtudeert, na 't vrugteloos gebruik van hunne Inſtrumenten, de vrugt niet konden haalen, haalde hy die met zyne enkelde handen, (die waren zyn geheim) en hadde *van* DEVENTER nooit gelezen, en waar van niemand in de Vroedkunde ook in de anatomie niet eens veel onderwezen. Hy hadde alleen van hem wat gehoort. Anno. 1730 heeft hy te Groningen een diſputatie de *dyſtocia & embryulcia* gehouden, toen hy Doctor wierd. Maar 't geheim van ROONHUISEN wiſte hy niet, hy hadde het ook niet van doen, en hadde hy het geweeten, hy zoude het dog niet gebruikt hebben, want hy verloſde zo ras en gemakkelyk met zyne enkelde handen, als deze ge-

enz. meer andere dewelke dezen opregten Schryver in't werken hebben nagevolgd, en zonder eenige of geene moordadige inſtrumenten hunne bewerkingen in het verloſſen der zwaar-barende vrouwen glukkig uitgevoert. (*)

Maar

geheim- bezitters met hun zo geheim gehouden Inſtrument, het welke ik opregt betuigen kan, als hebbende byde hun doen wel vergeleken.

Deze weergaloſe gelukkige behandelinge van myn Swager, alom geprezen, die zo ſpoedig en gelukkig de barende reddên kan en voor het geheim van Roonhuisen in het minſten niet wykt nog ſwigt, maar veel eerder overtreft, om dat die zonder Inſtrumenten geſchied, mag ik met alle regt noemen het Geheim *van* Doctor Feken, 't welke ik Doctor Johannes D. Schlichting alleen bezit en oeffenen kan, mag als ik wil; en zal het in de toekomende tyd niet voor *f* 2000 verkoopen, maar voor niet aan de geheele wereld, gelyk ik dit nu doe, bekent maken. Niemand weet dit geheim van Doctor Feken als ik alleen. Zie daar! of men in andere landen geringe behandelingen ook niet voor een geheim kan opdiſſen? ik terge alle de geheimbezitters, dat zy het niet weeten, en het niet na doen kunnen. En ik wil iemand die behandelinge evenwel in een uur leeren zo wel als het Amſterdamſche geheim. Hieruit zal iemand mogelyk begrypen, als ik het geheim van Doctor Feken maar bekend maakte, hetzelve van Roonhuisen niet eens noodig zy. Dit denken is gantſch niet mis, en ik denke ook zo omtrent. Maar ik zal het eene eerſt openbaaren, daar zo veel boehay van gemaakt werd, en dan, het andere; dan kan het gemeen van byde gebruik maaken, en oordeele, dat ik als dan beter zal doen, zo ik twee geheimen voor niet ontdekke zo nuttig voor het geheele menſchlyke geſlagt, als dat ik daar langen tyd mede woekere, en 't kostelyke talent begraven houde.

(*) Niemand denke, verzoeke ik op het vriendelykſte, dat ik alle de Inſtrumenten der ouden en alle hunne behandelingen in de Vroedkunde geheel en al ver-

Maar, ik zegge hier nevens, zo zy dat Amſterdamſche geheim geweeten hadden, zouden zy hun geheel doen en werken verandert hebben moeten? *Sapienti Sat.*

Beden-king.

§. 5.

Maar wat is dan dog eindelyk, alle reedeneeringen buiten geſtelt, het zo lange verborgene geheim van ROONHUISEN, in het verloſſen van ſwaarbarenden, zegt een verſtandige? en waarin beſtaat dit werkelyk? ik zegge, het is een van beſt ſtaal gemaakt Werktuig, beſtaande van twee blaaden of veeren, dewelke van vooren krom of halve-maansgewyze geboogen tegen elkander overſtaan, maakende dus een circul of ovaalrond, grooter en kleinder, naar maate de veeren min of meer van elkander ſtaan, en die van agteren, daar men ze onder het werken met de regter hand beſtiert, regt zyn, en met een ſterke Charnier voorzien, dewelke met inſteeken en uittrekken van een klein pennetje vereenigt of geſcheiden bekomt het inſtrument ſchielyk eene andere gedaante en baart onder het werken veel gemak. De blaadjes of veeren zyn een vingerbreedte breed en een halve linie of een dun mesrugge dik

Het geheim werd eindelyk ontmaskert.

verwerpe, in het minſte niet, ſchoon *van* DEVENTER die verworpen heeft. In tegendeel ſtelle ik, dat die Inſtrumenten en hun doen wel veeltyds nog heden noodzakelyk zyn, veel minder verwerpelyk, wat ook die een geheim bezitten, tegenſpreeken. Alles moet men onderzoeken en het beſte behouden.

dik, edog beneden wel een derde linie dikker, ziet Fig. 1. Ze kunnen ook breeder dikker en dunner zyn. Ze zyn lang omrent twee kleine ſpannen, zy kunnen ook korter zyn. Ik hebbe nog een van de PROFESSOR RUISCH, dat een handbreed korter is, als Figuur I. en II. ook dunner, teerder, ligter en zo na proportie, het welke dien Heer zal by teere lichamen, onrype vrugt, en in alle gevallen, daar maar een geringe dilatatie van nooden is geweeſt, gebruikt hebben (*).

Van het teerdere Inſtrument.

NB. Deze blaadjes moeten van goed ſtaal, wel geſlagen, en wel goed VEERKRAGTIG (*elaſtiq*) gemaakt werden, zodanig, dat zy, op wat wyze geboogen, geſpannen of regt gebragt, van zelfs in hun voorige gedaante zig moeten herſtellen, gelyk alle regte en kromme welgemaaakte veeren doen. Maar 't ſtaal moet niet gelyk yzer geboogen blyven ſtaan, dan deugt het niets. De veerkragt dient enkeld tot gemakkelyke dilatatie, en verhindert ook het trekken van 't kind niet, zo het inſtrument tot eenige trekkinge en vattinge

(*) Merkt hier dus aan, dat dit Inſtrument op veelerly wyze gefatzoeneert kan zyn, en in veelerly gevallen goed kan doen. En dat ik ſtelle, dat ook van het zelve verſcheide zoorten, groote en kleine, ſteivere en dikkere, en ook dunnere en meer nagevende, voor een kundig Vroedmeeſter noodig zyn. En dat men met een zoort van dit Inſtument onmogelyk in alle gevallen met gewenſcht voordeel zig bedienen kan. Die het contrarie zeggen, verſtaan het niet. RUISCH heeft 'er twee gebruikt, een lange dikke ſtevige ſterke, en ook een kleine korte teere, die ik tegenswoordig bezit. Niemand, hoope ik, wil immers hebben, dat ik Fabelen zal vertellen.

vattinge gebruikt kan werden.

NB. Ook kunnen dese ſtaale Veeren by de Charnier iets van elkander ſtaande gezet werden, om dat men de vingeren of iets anders kan daar tuſſchen inbrengen, en het inſtrument in de bogt en van vooren des te gemakkelyker te doen gaapen.

Dit Inſtrument kan op veelerly wyze in gedaante verandert werden en blyft dog het zelve.

Men kan ook op veelerly wyze deze veeren nog meer doen veranderen, en bezondere gedaantens geven, als men maar wil, zo in langte, breedte, dikte, kromheid, regtheid, enz. Maar het *Inſtrument* blyft dog in der daad altyd 't zelve, en van de zelve uitwerkinge en gebruik, hoedanig het ook verandert mag werden, ten zy het minder of meer in zyn kragt maar verandert wierde.

Zie Figur. I. en II. met derzelver verklaringe daar by gevoegt, en vergelykt 't gene te vooren gezegt is, met de geſteldheid van de ſwangerende baarmoeder en legginge der Vrugt, men zal dan het Inſtrument en desſelfs kragt te eerder kunnen begrypen, dat anders heel duiſter zoude zyn.

Ik oordeele ook, dat de gedaante van het inſtrument Fugur. I. en II. vertoont, al mede de beſte is en voldoenend. Want Roonhuisen en Ruisch hebben hetzelve in die gedaante gehad en gebruikt, het welke ik wel weet, dewyl ik die inſtrumenten van Ruisch gebruikt werkelyk hebbe en aantoonen kan, dat ze deze afgebeelde Figuren net gelyken.

§. 6.

§. 6.

VERKLAARINGE
VAN DE
FIGUREN OP DE PLAAT.

FIGUR. I.

Beteekent het zo lange verborgen gehouden veerkragtig inſtrument van Roonhuisen of nieuw *dilatatorium*, door Roonhuisen en andere na hem gebruikt, in de langte dikte en breedte afgebeeld. Waarmede, myns oordeels, op eene veel gemakkelykere wyze, en wel met veel minder pyn en ſmerte, ook in veel kortere tyd, als door de gemeene van ouds herwaards bekende en gewoone *ſpecula*, *dilatatoria* of andere vreeslyke Machinen, wat naamen ze ook verder mogen hebben, het *orificium uteri internum* den *uterus* en verdere deelen verweidert, en de vrugt daarop ſpoedig en gelukkig gehaalt werd, zelfs die in de geboorte geklemt ſtaat, zonder merkelyk gevolg van zo veele ſcheuringen, kneuſingen en kwetzingen van moederen kind,

kind, die anders zo dikwils op het gebruik van de andere instrumenten komen te volgen.

A.A.A.A.A.A. Twee platte staale veeren, twee kleine spannen lang, en een matige vinger breed, een dunne mes rugge of halve linie of wat meer dik, hier niet bekleed, daarvan de grootste helft D. D. beneden regt is en wat dikker, maar de andere helfte, B. B. en F. F. wat dunner, en halvemaansgewyze of halve circulwyze gekromt en geboogen, om zig na de concave holligheid der Lyfmoeder en convexe oppervlakte der vrugt te voegen. Deze tegen elkander in de Lyfmoeder over staande maaken omtrent een circul- of ovaal-rond, naar maate dezelve min of meer aan of van elkanderen gesteld werden.

B. B. Twee halvemaansgewyze, circul-of ovaalsgewyze boogens der twee gemelde veeren tegen elkander, in den beswangerden *uterus* of elders, om de geanclaveerde vrugt, ter regter en linker zyde, over staande, leunende tegen de concave zyden der *uterus* of *vagina* wederzyds aan.

D. D. D. D. De dikte van het instrument in de kromme en regte einden.

C. De Charnier, waardoor de regte

of

of cylindrique onderſte einden van het *Dilatatorium* door de pen E, onder het verloſſen vereenigt zyn.

E. Is de pen, daarmede onder het bewerken de twee veeren in de Charnier te zamen gehouden werden, deze kan van eyzer of houd zyn.

F. F. De buitenzyde van de gekromde veeren.

G. G. De binnenzyde van deſelve.

H. H. De plaats, daar men een of meer vingeren tuſſchen de twee veeren inbrengt, om die te doen min of meer gaapen of van een wyken, gelyk ze hier wat gapende verbeeld ſtaan, die even wel ook digt aan elkander kunnen komen, als niets tuſſchen byden is.

I I. De ruimte, in welke des vrugtshoofd of eenig ander rond gedeelte van het zelve vylig, tuſſchen de gemelde gekromde en van een gewekene veeren, behouden en bewaart kan werden.

NB. Die iets van de teekenkunſt verſtaat, kan wel zien, dat we hier meenen aan te wyzen, dat dit inſtrument beſtaat enkeld en alleen van twee platte veeren of bladjes (*laminæ elaſticæ*) die eerſt *cylindriq* gemaakt, en vervolgens in desſelfs voorſte kleine helfte halvemaansgewyze geboogen zyn.

FI-

FIGUUR. II.

Hetzelve instrument, of de twee platte van vooren holstaande veeren, die in haar Charnier A. A. losgemaakt, en de een na de andere

B. C. Langs de voorste vinger der linken hand D, door de openinge der Lyfmoeder E. ingebragt, vertoont werden.

F. De middelste vinger der linkerhand.

G. De knokkel van de duim.

H. H. H. Zyn de gaatjes, waardoor met eenige steeken het bekleedzel, 't zy leer of fluweel, an de veeren des te vaster gemaakt werden, op dat, in 't uittrekken van het instrument, het bekleedzel niet mogte afschuiven.

§. 7.

Bewys, dat dit instrument hier verbeeld en beschreven het regte geheim van Roonhuisen is.

Uit al het gezegde (§. 1, 2, 3, 4, 5.) blykt dierhalven zonneklaar, dat dit instrument van my hier in de plaat vertoont, en met eene Verklaaringe beschreven, zy wel het regte instrument van ROONHUISSEN gebruikt, en zo lange na hem zo geheim gehouden. Ik zoude meenigvuldige getuigenissen hier kunnen bybrengen, die ik van vrouwen, die daar mede door de geheime bezitters verlost zyn, en van veele andere, die het dikwils met hunne oogen voor lan-

gen tyd gezien hebben, opregt gehoort en verstaan hebbe. Maar ik oordeele dit onnoodig te zyn. Wil men my evenwel geen gehoor nog geloof geven, het is my evenveel, als ik maar de waarheid kan anwyzen. In het vervolg zal men bewys genoeg zien. Het geloof kan ik niemand geven, veel min an een ieder kwaadspreekende den mond stoppen.

§. 8.

Tegenwerpinge wederlegt.

Wil nu nog iemand baatzugtig en nydig tegenwerpen, dat dit het instrument en 't geheim van ROONHUISEN niet is. Die verzoeke ik op het vriendelykste en instandig, eenvoudig met anwyzinge van hun zo lange verborgene en gebruikte *instrument* het tegendeel an te toonen, en de onwaarheid van myn gezegde te overtuigen. Ik zegge, ze zullen my, als kenner der Vroedkunde, veel vergenoegen. Zo niet, en zy blyven al blaffen, telt ieder een dit als een doove noote en geeft geen geloof aen hunne eidele redeneeringen. Zy moeten opregt het tegendeel bewyzen, als ik hier ten onregte het geheim aanwyze, zo niet, swygen. Het welke ik ook raaden zoude. Ik ben verzekert, dat men maar in de veranderinge van het instrument iets zoude toonen en verder niets.

De geheim bezitters zullen dubbeld kwaad doen.

Maar, wanneer die geheim-bezitters zelfs evenwel nog kwaadaardig en baatzugtig willen tegen werpen, dat dit het regte geheim van ROONHUISEN niet zy, zegge ik dat zy DUBBELD KWAAD DOEN, voor eerst, dat

dat zy dit geheim zo lange hebben VERBORGEN en aan het gemeen MISGUNT , en ten tweeden, dat zy nog met opzet, moedwillig kwaadaardig blind en dom tegen deze myne klaare welmeenende ontdekkingen zo MAL TEGEN BABBELEN , dewelke ik zo wis weet waar te zyn, als de zonne op den ligtenden dag ſchynt.

Dierhalven moet een opregt en verſtandig man alle die geene verklaaren voor Woekeraars (*) baatzugtige misgunſtige beneiders en onreedelyke , die deze myne goede en opregte ontdekkingen met hunne eidele laffe onkragtige redeneeringen en tegenwerpingen zouden zoeken by onnozele en onweetende te niet te doen. Het navolgende van het regte gebruik van dit inſtrument zal ook genoegzame getuigeniſſe der waarheid aanwyzen , en hun eidel voorgeven en verdigtzels met de baatzugt by verſtandige en veel nadende te niet doen.

Werden voor woekeraars verklaart, als zy nog langer tegenſtryden.

§. 9.

Vraagt iemand , hoe komt gy aan dit geheim ? Dat raakt niemand , als ik het maar

Hoe ik agter dit geheim ben gekomen?

(*) Het zyn immers waarlyk woekeraars , die zo klugtig met de kunſt, met des menſchen Leer en leven ſpeelen. Kan een verſtandige de minſte redelykheid vinden, als men voorgeeft, een kunſt te hebben, die de nuttigſte is van alle, en die men om eidel gewin zo lange bedekt houd ? Laat de onnoſele bidden in de nood. Het geld, de woeker, de baatzugt verloſt alleen. Mag ik de waarheid zeggen of niet ? moet die ſtom zyn, die God de ſpraak gegeven heeft.

maar weet, en openbaare het aan de weereld, dat is genoeg *. Ik hebbe het voor geen twee duisend guldens gekogt, dat is het my ook niet waardig, maar naar vele vlyte, moeite, langen tyd zoeken en naden-

* Ik hebbe dit geheim al lange voor veele jaaren geweeten, maar niet veel daarop getelt. Den Chirurgyn *Rathlauw*, onderwylen door de Examinateurs onregtvaardig (zo hy zegt,) gekwelt, om dat hy dit geheim niet wiste te vertoonen, en zelfs om die reden afgewezen, (beduide dit, dat hy dit geheim voor veel geld eerst moeste koopen) heeft daarop heemel en aarde bewoogen om zonder veel geld hier agter te komen. waar hy toen by my gekoomen, ik zoude het hem mogelyk regt gezegt hebben ook zonder geld. Maar by occasie in den Haag met den geleerden Doctor Velsen daarover redeneerende, heeft dien Heer, die dit geheim toen ook meende te weeten, de goedheid gehad aan hem het zelve zo goed hy het wiste zonder geld edelmoedig te communiceeren. Het welke toen met het *testimonium* van dien Heer aan de Ed. Gr. Agt. Burgemeesteren vertoont, is hy voor Vroedmeester naar veele debatten gedeclareert. Dit doen is alzo werkelyk de bewegende oorzaake geweest, dat dit zo verborgen middel ontdekt werd nu door my; hoewel ik het lange geweeten hebbe, maar niet veel daarop getelt. Want toen zag ik, ieder daarna zoekende, by den Chirurgyn Willem Uwens, twee roestige instrumenten, het eene als Figuur I en II. afgebeeld is, en 't tweede met glad leer nog omkleed een hand breedte korter en veel teerder, die hy eenige jaaren in zyn huis hadde, bewaart en van den Chir. Brederode hadde overgenomen, dewelke dezelve van den Professor Ruisch bekomen, en deze van Roonhuisen of van den ouden Boekelman; dien Professor heeft veele honderde kinderen daar mede zelfs gehaalt. Ik erkende aanstonds dit instrument voor het opregte van Roonhuisen, en gaf ook immediaat de uitlegginge van dessels gebruik. Veele toen zig verwonderende, dat ik dezes zo net wiste.

denken hebbe ik het eindelyk gevonden, hoe geheim en vorborgen het ook gehouden is; want voor een naarſtige en opregt onderzoeker is kwaalyk iets, dat opentlyk gepractiſeert werd, voor altyd zo geheim te houden, dat hy niet eindelyk door ſchrandere denkingen het ontdekken zoude. Ziet hier het verſtand der Doctoren, dat zo min alhier in Amſterdam geagt werd en wel by onkundige, die hun edele jeugt eidel verſpilt hebben. Als een Doctor enkeld letter A heeft, dan weet hy Z. een baard-philoſooph die zyn jeugd met raſeeren toegebragt heeft, of ſtamper, kruidmenger en kramery-verkoper kan onmogelyk zo veel nagaan. Dog niemand roeme zig zelfs. Ik toone hiermede enkeld aan, wat geletterde en ongeletterde doen kunnen, en dat de eerſten meer vermoogen in 't navorſchen hebben als deze laatſte.

Want die naarſtig, nauwkeurig zoekende en in veele dingen zo wat kundig is, mag en kan veele geheimen ontdekken, gelyk ik al veelmalen zulks voor dezen getoont hebbe, de merkwaardige ſtukken, die door my aan de Duitſche, Franſche, Engelſche Academien medegedeelt en van dezelve geapprobeert en gedrukt zyn, betuigen het gezegde, en ik moet zelfs bekennen, dat daarvan zommige grooter zyn en van meer nut, als dit gering geheim, hoewel het ook heel nuttig is.

§. 10.

Van het waare gebruik en de behandelinge van dit geheime instrument.

Ik zal derhalven nu het waare gebruik daarvan opregt oneenzydig tot het gemeene best, op het beknopste klaar duidelyk en verstaanbaar, zonder eenige verduisterende wydlopigheden, aanwyzen. Ik verzoeke op het allervriendelykste en met veel eerbied (houdende hun geheim in waarde en pryzende hunne goede en zeer gelukkige bewerkingen) dat zy lieden, die dit geheim zo lange of kort bezeten hebben, my niet kwaalyk nemen, dat ik tot voordeel van 's menschen geslagt, (zo 'er iets voordeel in dit geheim is,) deze goede en zo nuttige behandelinge, zo aan de geleerde, als ongeleerde weereld, mede deele, * stellende het voordeel van het gemeen boven myn eigen win en boven de baatzugt, namentlyk.

Van het waare en regte gebruik van het zo geheim gehoudene instrument van Roonhuisen, aangaande het gemakkelyke verlossen der swaarbaarende.

Ik wil zeggen, de regte behandelinge,

(*) Ik kan het immers ook geheim houden, en trekken veel voordeel, maar dat is myn intentie nooit geweest. Ik hadde het voor lange kunnen bekend gemaakt hebben, maar de tyd en lust hebben my ontbrooken, om dat ik die tot zo veel andere zaken nodig hadde.

GE, die door dit inſtrument bewerkt werd, beſtaat wel voornamentlyk in de navolgende ſtukken of pointen.

I.

Dat men de voorſte vinger der linker hand allereerſt door het nauwe *orificium uteri* inbrengt en het zelve, is 't nodig, daarmede eerſt wat verwydert * Figuur. II. 1. Brengt men de vinger in.

II.

Om langs deze de twee kromme einden van de twee veeren (Fig. I. B. B) het eene eerſt, en daarna het tweede, door het *orificium* in den *uterus* zagte in te voeren of te ſchuiwen, † (Fig. II. A. B. C.) deze tweede Figuur wyſt alleen aan 2. Langs deze de veeren.

* Zo de openinge wat ruimer is, mag men de twee voorſte vingers ook wel inbrengen. En zo dezelve nog ruimer of grooter is, ook meer. Dan heeft men ook deſe dilatie met de vinger aldus niet noodig. Maar het is altyd niet eens zo gemakkelyk het nauwe *orificium uteri* te vinden en de vinger daar door heen te brengen, gelyk den Heer SANCTORIUS LIB. *de vulgi erroribus* wel bemerkt. Maar die de *anatomie* en de behandelinge weet, is het ligt, ziet 't welke volgd van de *metrinchytes*.

† Dit geſchied omtrent op die wyze als by het ſteenſnyden men de twee *dilatatoria* of *gladioli* inbrengt. En gelyk deze de wonde verwyderen, als de handvat-

 zels

hoedanig door een nauw *orificium uteri* de veeren na elkander, of, anders gezegt, de eene na de andere ingebragt moeten werden.

III.

3 De vinger trekt men te rugge, enz.

Een of beide veeren ingebragt, trekt men de vinger of vingeren weder te rugge. En men kan ook heel ligt op de eerste veer de tweede na binnen schuiven, als de vinger uit het *orificium* al uit is.

IV.

4 De kromte der veeren brengt men geheel in de baarmoeder.

Vervolgens schuift men de byde veeren op elkander of naast elkander leggende, de eene na den andere of byde te gelyk (Fig. II. B. C.) tusschen den *uterus* en de vrugt, zo verre in, tot dat de holle of kromme einden der veeren

zels van elkanderen afgezet werden, zo kan men ook met deeze veeren ruim een duim breedte lang in den *uterus* gebragt, tegen een ander leggende, gelyk gezegt, en de regte einden van elkander min of meer doende wyken, de binneste moeder-mond al veel dilateeren, maar hier toe dient eigentlyk dit instrument niet, want anders zoude het niet meer doen als de gemeene *specula*, *dilatatoria*, tangen, lepeltangen, enz. neen, het is van een heel ander gebruik.

ren geheel en al in den *uterus* zyn, en de regte einden daar buiten, dog zo, dat de ronde of *convexe* zyden na den *uterus*, en de holle of *concave* na de vrugt gekeert ſtaan; het welke aldus gemakkelyk zig voegt en ſchikt.

Merkt, dat de twee veeren op 't gevoegelykſte na de regter zyde in den *uterus* ingebragt werden, ten zy dat iemand links werken moeſte.

V.

Die twee veeren op die wyze verre genoeg in den *uterus* zynde, vat men de tweede ingebragte veer (Fig. II. C.) met de regter hand buiten de *vulva*, en met de linker wat dirigeerende, ſchuift men die zagte opwaards om de vrugt na de linker zyde der moeder, aldus tuſſchen den *uterus* en de vrugt heenen boogsgewyze dus gekeert, (de eerſte veer (Fig. II. B.) an de linker zyde ruſtende) waardoor het geſchied, dat die twee *concave* of holle veeren (dat is de holle zyden) wederzyds tegen elkander gekeert, of tegen elkanderen over komen te ſtaan, (Fig. I. B. B. F. F.)

5 De tweede veer brengt men om de vrugt na de linker zyde der moeder heen.

VI.

6. De veeren komen altyd niet ter zyden geplaatst.

Ook kan de omstandigheid van zaken vereischen, dat de eene veer na de navel en de andere na den endeldarm direct of min of meer, gekeert tegen elkanderen over komen. *

VII.

7. Men vereenigt wyders de veeren in het Charnier.

Dit gedaan (§. 5 en 6.) brengt men de regte einden der veeren, die dan buiten het lichaam zyn, in de Charnier Fig. I. D. by elkander, en bevestigt dezelve met het pennetje (Fig. I. E.) wanneer dan die twee veeren zodanig vereenigt een instrument werden, en bekwaam om een goede dilatatie te doen en een gelukkige verlossinge te bevorderen.

VIII.

* Ik weet als de vrugt an de eene of andere zyde zodanig geknelt of geklemt is, bezonders by een scheef-leggende Lyfmoeder, dat men de veer om het kind, of tusschen deze en den *uterus* niet wel heen kan brengen. Wanneer de zake zelfs aanwyst, dat men dan anders dit instrument regeeren, en heel anders doen moet, als men wel gemeenlyk gewoon is te doen. Aldus ziet men, dat men met die veeren niet altyd op eene en dezelve plaatze werken mag, maar naar vereisch van zaaken overal, waar het noodig is. Die van de Vroedkunde en Anatomie maar weinig begrip heeft, kan dit zonder tegenspraak begrypen.

VIII.

Aanstonds daarna trekt men met de regterhand het instrument een weinig zagte na beneden, ondersteunende immiddels met de linker-hand den *uterus*, of, anders gesegt, de lyfmoedersmond, of desselfs Nek (*cervix*) dat is het benedenste gedeelte van den *uterus*.

8. Het instrument trekt men wat na beneden.

IX.

Terstond tracht men of binnen de *vagina* of binnen het *orificium uteri* een en meer vingeren der linkerhand, en eindelyk zelfs ook wel de geheele linkerhand, tusschen de regte eindens der *elastique* einden der veeren te voegen en te houden, om op die wyze de veeren van elkander te doen wyken, minder of meer naar noodzakelykheid van omstandigheden, de circul van het kromme of circulwyze instrument te vergrooten, en op die wyze den *uterus* zelf met desselfs openinge of *orificium* te verweideren, of dilateeren, ondersteunende en tegenhoudende onderwylen gestadig met de reeds gemelde lin-

9. Men brengt de vingers der linker hand tusschen de veeren, om die te doen gaapen.

linker hand het *orificium uteri internum*, en alzo ook den geheelen *uterus* van beneden naar boven, op dat dezelve onder het uittrekken van het *instrument* en dilateeren niet te verre nederwaards moge zakken, en het *instrument* ook te gemakkelyker moge door passeeren, dat zo wel niet zoude geschieden, als den *uterus* niet wierde met die hand tegen gehoudeu *. Ook kan men zomwylen de een en andere vinger der regter hand onder het werken tusschen de regte einden der veeren houden; men kan ook wel een stuk hout of kurk tusschen byde voegen, om dezelve te doen gaapen.

X.

10. Men trekt het instrument eindelyk zagte naar buiten uit.

Wyders het geheele *instrument* wat drayende opspannende en den *uterus* dila-

* Wil iemand zeggen, dat dit een eidele speculatie van my is, dat ik hier voorstelle, den *uterus* onder het verlossen en de bewerkinge met dit instrument door hulp der linker hand te ondersteunen, als het noodig is, die zegge ik, dat hy willens tegen de waarheid en mechanique werkinge eenes instruments streid: of dat hy onkundig te kennen geeft, dat hy de anhegtinge der Lyfmoeder an haar vier banden, die door het trekken veel uitrekken kunnen, indien die niet tegengehouden werd, niet verstaat, nog verstaan wil. Ik verzoeke instandig, dat niemand een klaare zake dog wil verduisteren.

lateerende, trekt men het zelve al zagjes en langzaam na beneden: dat is naar buiten: tot dat het zelve door het *orificium uteri* en *vagina* geheel en al na buiten uitkomt, wanneer de paſſagie voor de Vrugt groot genoeg verweidert geoordeelt werd, ten zy dezelve door Vet of Water of anders mismaakt zodanig vergroot is, dat beneden door 't bekken de weg daar voor te nauw en enge is * of eenige andere vreemde en zeld-

* Daar zal iemand mogelyk tegenwerpen, gelyk men ordinair gewoon is te doen, als men eene nuttige zake met de noodige en vereiſchte omſtandigheden beſchryft, zodanig en zo duidelyk, als ik hier doe, dat ook een kind het begrypen kan; wel? ik kan het beknopt doen, ik hebbe die wydlopigheden niet van nooden, myn meeſter heeft my dat veel korter onder het behandelen geweezen. Ik zegge hierop, dat ik het zakelyke niet korter hebbe kunnen vertoonen, en bekenne, dat iemand met het doen korter als met beſchryven eene zake kan beduiden. Maar het doen ziet de geheele weereld niet, wat is dan van meer vrucht, het werken of de beſchryvinge? Onſen Oud-vader HIPPOCRATES heeft reeds voor twee duiſend jaaren in zyne ſchriften een merkwaardig denkbeeld an de verſtandige en tegens de ſtupide domme verwaande koppen gegeven: *quod in medicina ſit divini quid*, *quod neque dici neque ſcribi poſſit*, dat is, *dat in de practyk der Medicyue* (de handkunſt en aldus ook de behandelinge der Vroedkunde al mede daar onder begrepen.) *iets groots ja wel wat Goddelyks* (na de wyze der Heidenen geredeneert.) *voorkomt*, DAT NIET GEZEGT NOG BESCHREVEN, MAAR WEL GEDAAN KAN WERDEN. Zie daar, of de ouden niet ook al geweeten hebben, dat men alle dingen, die gedaan en bewerkt wer-

zeldzame oorzaken, als ſcheurzel der lyfmoeder, ſcirrheuſe uitwaſſen an de nek

werden, zo naauwkeurig niet beſchryven, dan als een domme, die het dom bewerkt, wel hebben wil, een ſchryver kan immers geene onmogelyke dingen doen. Ook kan uit het beſchryven der nieuw ontdekte dingen, alſchoon dat niet, zo als de practyk, in alles voldoenend, nog zo klaar, nog zo ligt begrypelyk is, een verſtandige de reſt, die niet beſchreven kan werden, en door de practyk, alleen te ontdekken is, eindelyk door veele genoomene proeven en opgeregte ondervindinge vervolgens navorſchen en kennen leeren zo veel, en mogelyk beeter, als die van een Stupide Ganzekop blindelings geleert is. Dit is ook zeker en wis, dat een domme en blinde practiſyn veeltyds zyn werk blindelings, zo als hy van zyn baas geleert is, redelyk wel doet, en dezelve zake van een kundige nauwkeurig beſchreven of mondeling verhandelt, in 't minſte niet begrypt nog begrypen kan; Maar geeft dan voor, dat dit het zelve niet is, dat hy doet, om dat hy het niet zig verbeelden kan, dat een ander zo redeneerende en teffens practiſeerende het ook weet. Ik wil niet eens zeggen, dat iemand vernuftig over zulk een geheim (het welke hy wel verſtaat) redeneerende en na de regels der wereldwysheid of Philoſophie, meer kan antoonen en meer begrip geven an de vernuftige weereld, als die dit maar zo dom heen bewerkt, alſchoon den Reedeneerenden maar eenige weinige ondervindinge gehad heeft. Diergelyken domme en blinde geheim-oeffenaars zoude ik wel haaſt vergelyken met de Ganzekoppen op het Ganzenoort; Maar het luſt my niet, ik zegge maar alleen, dat men diergelyken zoort voor dezen in andere landen een *bachanten*-tand in den ſnabel ſtelde, twee Eeſels-ooren daarboven en een Vokze-zwans agter an, om daarmede cierlyk te gaan praalen. Dit hebbe ik zelfs gezien en bygewoont, en men noemt het met alle regt Deponeeren, dat is, Verneedrigen. Denkt vry, *de hoovaardy komt voor den val*, de ondervindinge leert het tegenwoordig; helaas! genoeg, men behoeft elkander daarover nu niet te vragen.

nek der baarmoeder tegenwoordig waren.

XI.

Dit geſchied zynde (n°. 1--10.) volgd de vrugt wel gekeert zomwylen van zelfs direct na, zo niet, brengt men zonder uitſtel zeer ras de regter hand binnen den *uterus* en haalt dezelve op die wyze, als men by wel of kwaalyk gekeerde kinderen (ook by regt en ſchuins leggende lyfmoeders) te doen gewoon is, het zy by 't hoofd, by de beenen, of ook dubbeld, na dat het zelve gekeert is en gehaalt kan werden, waarnemende onderwylen op het nauwkeurigſte alle de omſtandigheden en de bekende handgrepen, dewelke voor lange door de kundigſte oeffenaars zyn aangetekent. Ziet VIARDEL, MAURICEAU, VAN DEVENTER, LE GUIDE DES ACCOUCHEURS, LA MOTTE, DIE BRANDENBURGSCHE WEHEMUTTER JUSTINA, HEISTER, PORTAL, en meer andere, die in ſwaare gevallen zeer goede en nuttige handgrepen hebben beſchreven en opentlyk bekend gemaakt.

11. Men haalt eindelyk de vrugt met de hand.

§. 11.

§. 11.

Als het *orificium uteri* wyd is en 't kind geknelt legt, hoe men dan het instrument moet inbrengen.

Uit welk gezegde (§. 10. n°. 1. tot 11.) kan men aldus duidelyk genoeg begrypen, het waare gebruik en bekwaame behandelinge met dit *instrument* *, en wel hoedanig hetzelve door het nauwe *uteri orificium* kan bekwaam ingebragt werden. Maar wanneer het gemelde *orificium uteri* ruim genoeg is; de vrugt geanklaveert en in dit geval het meergemelde instrument Fig. I. moet gebruikt werden, heeft men alle de omstandigheden (§. 10. n°. 1--6.) niet van doen.

Maar men schuift als dan alleen (de linkerhand in de *vagina* bestierende) de twee veeren, de een na de andere, wederzyds een, tusschen de lyfmoeder en de vrugt heenen, tot dat de beide bogten Fig. I. B. B. F. F. de vrugt omgeven, dan vereenigt men die in de Charnier van buiten, als (§. 10. n°. 7. enz.) gezegt is. En kan het juist niet net wederzyds gevoegt werden, moet men trach-

* Onderstelt, dat de staale veeren bekleed zyn met glad leer of fluweel tot by het charnier en wel voor al met een platte naad die men voegen kan waar men wil, men kan het instrument ook even voor 't gebruik als de handen met eenige vettigheid smeeren: maar by elks gebruik een nieuw bekleedzel te hebben is onnoodig.

trachten, het op- of nederwaards of iets zydewaards te schikken, en verder doen, zo als de zake vereischt, en als (§. 10.) gezegt is.

§. 12.

Ook blykt nog meer uit het reeds gezegde (§. 10. n°. 1--11. en §. 11.) dat dit nieuw ondekte instrument niet alleen dienstig is, om de binnenste openinge der Lyfmoeder en de annexe *vagina* en *vulva* te verwyderen, maar ook en wel voornamentlyk de Lyfmoeder zelfs (*uterus*) in haar geheel of ten gedeelte ruimer en wyder te maaken *. Het welke tot heden van niemand, zo veel ik weet, beschreven is, dat door eenig instrument den *uterus* zelfs verweidert kan mag en moet werden, als het de nood vereischt. Ook is genoegzaam bekend, dat by geen eenig Schryver eenig instrument verbeeld werd, waarmede de geheele Lyfmoeder of eenig gedeelte van dezelve naauw om de vrugt

Door dit instrument werd zelfs ook de Lyfmoeder in zyn geheel of ten gedeelte, als om de vrugt geklemt zynde verwydert.

* Want zo dit instrument niet meer deede, als het *orificium uteri* dilateeren, zoude het weinig meer doen als de gemeene *specula*, *dilatatoria*, schroeven, tangen, enz. ook zoude het my de moeite niet waardig geweest zyn, iets daarvan op 't papier te stellen, zo het geen grootere nuttigheden hadde. Maar ik zal hier aanwyzen, dat den vernauwden *uterus* zelfs hier mede kragtdadig, gauw en voorzigtig verweidert kan werden. Wie heeft zulks ooit angewezen?

Als dit zo niet waar, zoude ik nooit daar van iets op papier gestelt hebben.

'T Welke door geen een bekend instrument wel gedaan kan werden.

vrugt geknelt, verwydert of ruim gemaakt kan werden, veel min, dat de bekende instrumenten buiten de dilatatie van het *orificium* en *vagina*, eenige nuttige en gelukkige dilatatie in den *uterus* zouden doen, ten zy alleen in desselfs nek of benedenste gedeelte (*cervix*) en zulks ook niet, als meestentyd met hevige kneusingen van moeder en kind; om dat die instrumenten alle heel styf en grof zyn, niets elastiq en na de holligheid der lyfmoeder en de rondheid der vrugt zig zo niet voegen en schikken, gelyk dit van ROONHUISEN *. Dat in tegendeel alle die goede hoedanigheden en deugden heeft en uitwerkt. Zelfs is duidelyk te kennen, dat deze bewerkinge met dit instrument in het dilateeren der lyfmoeders mond zig verhoud, als de vlagen met de vrucht doen in die deelen.

§. 13.

Want dit instrument na de hollig-heid

'T Werd ten hoochsten geprezen.

* Hier uit kan men klaarlyk zien, en men moet ronduit bekennen, dat dit nieuw ontdekte *instrument* alle andere bekende machinen in de Vroedkunde gebruikelyk in dienst voordeel nuttigheid en gemakkelyke behandelinge verre te boven gaat. Niemand denke, dat ik my tegenspreeke, om dat ik in 't eerst zo geringe van dit geheim gesprooken hebbe, en nu het zelve hier zo boven andere verhesse. Denkt, dat men met de eidelheid wat speelen moet; want het geheim in de uitvoeringe zo groot en zwaar niet is, als men an de weereld wil wysmaken.

heid van de lyfmoeder gemaakt en geschikt, is zelfs de natuur nagebotst, en volgd dezelve in haare uitwerkinge, ja zelfs, deze in de verdere werkinge verflauwt zynde en ophoudende, beurt het die op, helpt en overtreft dan in die tyd dezelve in magt en uitvoeringe der gelukkige verlossinge, begrypt maar opmerkende het navolgende.

Dit nieuwe instrument is de natuur nagebotst en volgd de natuur in de werkinge.

I.

Dit instrument ingebragt en wel geregeert als (§. 10. en Fig. II. III.) is aangewezen, doet hetzelve, dat de natuur door de vlagen met de vrugt op het benedenste der lyfmoeder uitwerkt; want, wie weet niet, dat door de goede vlaagen of waare wëen eenig rond gedeelte der vrugt (het zy 't hoofd of den aars) op 't benedenste gedeelte der lyfmoeder kragtig geperst, al dat beneden en vernauwt is, het *orificium* alleen of ook de nek, verwydert, en voor de doortocht der vrugt ruimer weg op die wyze gebaant werde?

En wie ziet en erkend ook niet uit het gestelde (§. 10. 11. en Fig. III.) dat dit *instrument* van binnen aan de wanden der lyfmoeder gelegt en gevoegt, naar

mate verre genoeg van een gesteld of verwydert, behoorlyk nederwaards getrokken en bestiert, als (§. 10.) gezegt is, van boven na beneden werkt, (gelyk de waare wëen doen) het benedenste van de lyfmoeder en aldus desselfs openinge allengkens meer en meer ontsluit, verwydert, en een ruimer weg voor de vrugt eindelyk baand?

Anmerkinge. NB. Moogelyk zullen zommige, die zolange de bewerkingen gelukkig gedaan, niet eens zo verre gedagt hebben. Want men bewerkt wel iets, daar men geene gedagten op heeft, dat daar zo groots en merkwaardigs agter schuilt. Zoude dit ook niet zo zyn kunnen?

II.

Wie is 'er, die ook niet weet, dat de lyfmoeder (*uterus*) der grofswangerende, niet alleen door de vrugt maar ook door een water, van binnen het *vlies amnios* onthouden, veel uitgespannen of opgezet is? En als dit water afgelopen, dezelve om de vrugt in weinig tyds digt toe omsluit en omklemt? Maar wie kan ook niet begrypen, als men door kunst diergelyken water in den

ute-

uterus konde inbrengen en die op de voorige wyze vervullen, dat men dan de vrugt van alle knellinge, klemminge en beslootenheid schielyk zoude bevryen?

Maar deze kunst van den *uterus* met bloedlauw water an te vullen, nog niet bekend gemaakt * (hoewel die bekend gemaakt kan werden zo wel, als die, dewelke geschied, als men voor het steensnyden de waterblaze met water door inspuiten opvult,) kan dit instrument notooir in die plaats dienen en van groote dienst zyn, vermits het zelve op dezelve wyze schielyk den *uterus* uitrekt en verandert, als het inspuiten van nieuw water zoude doen, en gelyk de natuur in de beswangeringe allenskens in de negen maanden gewoon is geweest te doen: zo dat deze bewerkinge met dit nieuwe instrument de natuur ook in dit stuk navolgd of naaapt, uitspannende de nauw geslootene en toegetrokkene lyf-

De kunst van den nauwen *uterus* weder met water op te spannen onbekend.

* Deze handgreep om den digt toegeslooten en rond om de vrugt geknelden *uterus* met water te dilateeren, en op te vullen, weet ik niet, dat van iemand in de geheele weereld gepractiseert is. De mogelykheid daarvan is evenveel te begrypen, maar hoe het gedaan moet werden, kan ik hier niet zeggen, en laat het over an de naarstige onderzoekers, die moogelyk na verloop van tyd veel voordeel daaruit zullen neemen kunnen, ik wyze hier maar een goeden weg an.

lyfmoeder zelfs, op ruimende de vernauwtheid derzelve, en maakende alzo een ruime passagie tot het keeren en uithaalen der vrugt. Als dit niets nieuws is, dan weet ik het niet, niemand heeft immers diergelyken aangewezen, ja niet eens 't in schryven daar van gedroomt.

§. 14.

De tezamentrekkinge der lyfmoeder an weinige of niet regt bekend.

Maar om dit stuk (§. 13. n$_o$. 2.) nader en veel klaarder te doen begrypen, vermaane ik ieder een, dezes overwegende, de structuur en werkinge der lyfmoeder te overdenken (dewelke laaste namenlyk desselfs waare werkinge an zeer weinige, moet ik zeggen, bekent is.)

An de Academie van Parys van my regt angewezen.

Ik hebbe voor ruim twee jaaren an de Koninglyke *Fransche Academie der Chirurgie te Parys*, (waarvan ik de eere hebbe medelid te zyn,) klaar en duidelyk zonder tegenspraak angewezen, dat den *uterus*, gemaakt van veelerly byzondere tezamentrekkende vezelen, naar ontlastinge van het water of ook kind en nageboorte, zig immediaat begint te zamen te trekken, te vernauwen en in zyn voorige staat te herstellen.

Door ondervindinge geleert.

De waaragtige en nauwkeurige ondervindinge en oplettentheid onder en na de geboorte hebben my dit wel ten regte geleert, zonder dat eenig Leermeester of Schryver eenig denkbeeld ooit of ooit my gegeeven heeft, hoewel ook de be-

bewerkers, niet veel nadenkende, dezes tot heden niet hebben waargenomen, nog tot een aanmerkinge of waarſchouwinge angewezen, alſchoon het tot de verloſſinge der ſwaarbarende, om die wel te weeten, en te behandelen, heel noodzakelyk is, wat men ook wil tegenſpreken *.

§. 15.

Uit dit geſtelde (§. 14.) beſluite ik dierhalven, dat het water gebrooken, eenige uuren, of een, twee of meer dagen, afgelopen zynde, den *uterus* van minuut tot minuut, van uur tot uur, rond om zig te zamen trekt (door haare zamentrekkende ſpiervefelige kragt) toekneipt, om de vrugt rond om zig allenskens ſluit, vervolgens ſtyf omklemt en knelt (geen waater meer tuſſchen beiden zynde) de holte der lyfmoeder verdroogt, (het zy de vrugt of *uterus* wel of kwaalyk gelegen) en wel zo, dat als dan daar door de vrugt, hoedanig die ook is geplaatſt of gekeert is, zig als in een klomp of rond ſtuk komt te zamen te dringen en te veranderen; te weeten, gelyk een ſtuk in een ronde of ovale zak rond om toe en te zamen geperſt werd, wanneer

Het water afgelopen en aldus den *uterus* zig ſluitende, werd de vrugt hoe langer hoe meer als in een klomp te zamen gedrongen.

* Dat wel iemand zo wat in 't voorbygaande van de te zamentrekkinge der lyfmoeder iets heeft beſchreven, als Ruisch en andere, wil ik niet ontkennen, maar geen van allen heeft dit zo nauwkeurig klaaren tot zulkeen groote nuttigheid, als ik hier doe, aangewezen, ook zo verſtaanbaar niet.

neer dan tusschen het houdende en onthoudene als geen tusschenruimte meer is, zynde aldus de vrugt, als in een knobbel of kloot, in den te zamen styf toegetrokken *uterus*, hoe langer hoe meer, digt geklemt en omringt; ziet Fig. III.

§. 16.

Verwondering, dat den *uterus* los en ruim om de vrugt zoude zyn.

Ik moet aldus volgens het gezegde (§. 15. ten uitersten verwondert staan, dat men stelt, als of na het loosen van het water de vrugt los in de lyfmoeder nog lange blyft. Dat de lyfmoeder los, als of het een doode halfledige zak waar, om de vrugt leggen bleef, zonder eigene kragtige tezamentrekkinge om de vrugt te doen. Het welke na 't gezegde (§. 14. en 15.) onmogelyk is. Ja wat nog meer is, moet ik my nog meer verwonderen, en zoude als verbaast staan, als ik geen nadenken hadde, dat alle de geleerde, geletterde, en ongeleerde, ongeletterde van ouds tot heden toe, in hunne boeken, printen, afteekeningen, en vercierzels, afbeeldingen hebben gegeven, daar het waater reeds afgelopen waar, de vrugt wel of kwalyk gekeert dog geklemt, den *uterus* ruim, wyd, heel cierlyk, ovaalsgewyze, met een tusschenruimte tusschen de lyfmoeder en de vrugt (als een *spatium vacuum*) vertoont en verbeeld werd. Ziet het tegendeel in Fig. III.

Alle de geletterde en ongeletterde Schryvers hebben deze considerable groote en niet te excuseerende fout ooit of ooit bemerkt.

merkt. En wel, om dat zy niet geweeten hebben, dat zo ras het waater afliep, den *uterus* zig aanſtonds om de vrugt toeſloot; maar, onderſtellende, dat den *uterus* maar als een doek of gemeene zak een leidend deel (*pars paſſiva van activa*) waar, en zy na die verbeeldinge zonder gezigt in een levendig lichaam ooit gehad te hebben, (gelyk dit ook niemand door 't gezigt hebben kan, ten zy by de kyzerlyke ſnede) zo hebben zy enkeld den eene na den anderen de Figuren of afbeeldingen zo wonderlyk en verkeert geſtelt, elkanderen zonder oordeel blind na volgende.

De *uterus* is geen leidend maar een werkend deel.

Maar wie heeft ooit afgebeeld vertoont een vrugt in een te zamen en toegeknelde lyfmoeder, die digt in dezelve als in een zak en gelyk een klomp daarin rond om beſlooten en geklemt is? Wyſt die an, hebben niet VIARDEL, MEURICEAU, DIONIS, VAN DEVENTER, HEISTER, DENYS, PORTAL, en alle andere in alle hunne plaaten, de lyfmoeder in eene zeer cierlyke Figuur telkens vertoont, de vrugt daarinne leggende, en tuſſchen deze en den *uterus* een ruime ſpatie? Wie kan my een eenig Schryver antoonen, die dit niet zo net na het voorbeeld der andere verbeeld heeft? Wat zal men daarvan zeggen? neemt men 't my kwalyk, dat ik na de ſtructur en werkinge der deelen en na de vernuftige redenen en zuivere ondervindinge, zo veele kundige en geleerde Schryvers en werkers tegenſpreeke? ik zegge de waarheid, ze hebben, het welke ze verbeelden, van binnen nooit

Wie heeft ooit in een toegeknelde lyfmoeder de vrugt beſlooten regt verbeeld?

Alle Figuren der Schryvers vals.

nooit gezien, ze hebben de waare werkinge van de lyfmoeder nooit gekent, die ik hier openbaare, en dus hebben ze niet anders als na hunne eidele concepten en verbeeldingen Figuren geſtelt, die wel cierlyk ſtaan, maar in de natuur niet gefondeert, onmogelyk, nooit te vinden, en zelfs by een kundige, die de kragten der lyfmoeder weet, beſpottelyk zyn *.

§. 17.

Het inſtrument in alle ſwaare gevallen heel dienſtig.

Dierhalven kan men op eene wiskunſtige (of anders gezegt *mathematique*) wyze, volgens de regelen der *mechamiq*, klaarblykelyk begrypen en beſluiten, dat, het *orificium uteri* geſlooten, of naar maate verwydert zynde, deze voorgemelde behandelinge door dit meergemelde nieuwe inſtrument uitgevoert, (§. 10--16.) plaats kan, mag en moet hebben, IN ALLE SWAARE BAARINGEN, DAAR DE NATUUR ONTBREEKT OM TE HELPEN, het zy dat het waater afgeloopen is in 't geheel of ten gedeelte, of in het geheel nog niets, de lyfmoeder regt of ſchuins gelegen, de vrugt wel of kwalyk gekeert, het zy dat de navelſtreng uithangt, of

* Wil hier iemand met tegenwerpingen ſpotten: weet gy beeter als alle die voornaame Schryvers en werkers? ik zegge, ja, ze hebben de werkinige der lyfmoeder zo min gekent als die voor HARVÆUS de *circulatie* van het bloed, en daarom hebben ze zo geſchreven, en zo cierlyk na de kunſt, dog regelregt tegen het beloop der natuur.

of een of twee beenen of armen verſchei-nen, de billen, rug, buik, de zyden, nek, an-gezigt, of eenig ander gedeelte der vrugt voor de openinge der lyfmoeder zig vertoo-nen, of, als men zegt, in de geboorte ſtaan, dat is, beneden in de vrouwelyke teeldelen, of alleen in de *vagina* verſchynen, gevoelt en getaſt kunnen werden; en op wat wyze het eindelyk begrepen kan werden, dat de vrugt in of buiten de zogenaamde geboor-te geknelt geklemt beſlooten en omringt komt te ſtaan of te zyn. Het zy verders het kind levendig of dood is. een of twee vrug-ten zyn. De vrugt nog ſterk of flauw is. Nog enige, geene of kwade vlagen zyn. de buitenſte teeldelen heel nauw. Het geſtel der beenderen des bekken ook wanſchapen en ten gedeelte vernauwt en verhinderen-de ſchynt te zyn. En nog andere omſtandighe-den mogelyk meer zouden hierby gebragt kunnen werden, die deze gemakkelyke en bekwaame behandelinge noodzakelyk zul-len vereiſchen.

En hoe dat ook de vrugt geklemt ſtaat.

En al is den *uterus* met de vrugt geheel nedergezakt en de *vagina*, als omgekeert en de vrugt geklemt, komt deze weergaloſe wonder vreemde ſchielyke behandelinge in reddinge te pas en te hulpe, tot voordeel van vrouw en kind en tot verwonderinge van die het geheim niet en weeten *.

Den *ute-rus* met de vrugt nederge-zakt werd ook hier-mede ge-holpen.

§. 18.

* Ik moet bekennen, en alle eerlyke met my zullen dit toeſtemmen, dat nooit diergelyken ſpoedige be-handelinge met zulken gelukkigen uitſlag van iemand in de wereld vertoont is, om zwaarbarende op zo

§. 18.

De mogelykheid werd aangewezen, dat den verrauwden uterus door dit instrument verwydert, en van de geknelde vrugt ontleest kan werden.

Want¹, de lyfmoeder regt of scheef gelegen, de vrugt wel of kwalyk gekeert, het water afgelopen, de lyfmoeder om de vrugt min of meer of heel styf geslooten en geklemt zynde, kan dit instrument, zyne twee kromme veerkragtige einden van binnen in den *uterus* ingebragt (§. 10-11. 12.) en met byde handen wel geregeert, en van elkanderen gestelt, en verre genoeg na behooren uitgespannen, den tezamengetrokkenen, en toegeknelden *uterus* gemakkelyk verwyderen, en ruim maken, voor het keren halen en doortocht der vrugt enz. Ziet Fig. III. Want hoedanig en op welke plaats de passagie begrepen werd nauw te zyn, werd door de op- en uitspanninge van dit instrument, het zelve inmiddels wel ook wat drayende, notooir den geheelen *uterus* uitgezet en opgespannen en aldus ruimte gemaakt, dat de vrugt in een natuurlyke situatie weder gebragt en uit de te voren geslotene en nu verwyderde plaats als dan uitgehaalt kan werden. En is de vrugt ook wel gekeert, kan dezelve, de weg eerst door deze behandelinge ruim gemaakt, bekwaamlyker zonder moeite met de

veel verschillende wyzen ongelukkig zynde door eene zo beknopte wyze van doen te helpen, en zo te verlossen, als hiermede geschied. Wie heeft dit ooit getoont? hebben niet de Operateurs eene menigte van ondienstige instrumenten vrugteloos zo lange gebruikt? dit een instrument wel gebruikt overtreft immers alle die tot heden bekend zyn.

de handen gehaalt werden , als te vooren gezegt is.

Wat is dog duidelyker , als dat zulke twee veeren Fig. I. van elkanderen verre genoeg wykende den geheelen vernauwden *uterus* notooir moeten op nieuws verweideren en groote ruimte daarinne maaken ? De kragt der Mechanique kunſt leert dit klaarblykelyk genoeg zonder eenige tegenſpraak. * Als men hierby voegt, dat deze kromme elaſtike veeren, hoe verre dezelve ook van elkanderen, of hoe na ook na elkanderen toe gezet zyn , altyd na de holligheid der lyfmoeder , ook na deſſelfs zagte of ſterke tezamentrekkinge zig ſchikken en voegen ; zo kan men nog klaarder begrypen, dat in alle voorgemelde gevallen, (§. 17.) den *uterus* als ook deſſelfs *vagina* notooir verwydert kan werden.

§. 19.

Ook is uit het voorgemelde (§. 17-18.) klaar genoeg te verſtaan, zelfs voor een geheel ongeletterde en gemeen werkman, dat door deze behandelinge met dit inſtrument (§. 10-18.) de SCHEEF LEGGENDE LYFMOEDER

De ſcheef leggende uterus werd door deze behandelinge regt gemaakt en weder wel geplaaſt.

* Maar dit is ook zeker, dat dit inſtrument wel moet gebruikt werden of anders is het ook vrugteloos, het kan zonder bekwaame handen niet werken. Als de Leerlingen het kind met hun geheim inſtrument niet halen kunnen , komt hun oude meeſter en haalt het anſtonds. Zo dat men de regte behandelinge met een goed oordeel gepaart hiertoe ook noodig heeft.

DER in een heel korter tyd werd REGT GEMAAKT EN REGT GEPLAATST, op die wyze alle schuinze en kromme wegen en passagien regt gebragt, de vrugt hier door zomwylen van zelfs gekeert, maar door dit doen altyd van 't knellen en klemmen verlost, weder uit klootsgewyze gedaante in de voorige staat gestelt, zelfs als ontplooyt en zelfs uit alle verborgene hoeken en hollen eindelyk uitgchaalt. * Wie heeft dit ooit beschreven? ja! wie heeft ooit hieran gedacht? Alle bekende instrumenten, alle schroeven, en zelfs de zogenaamde FORCEPS of lepeltangen zyn immers tot die dilatatie onbekwaam, oneigen, en zelfs schadelyk, † en hebben ook nooit tot iets kunnen

* DOCTOR FEKEN wiste met zyne geheime behandelinge, die door zyne enkelde handen geschiede. (Ziet p. 3 en 4.) ook hetzelve nauwkeurig te doen, 't welke hier door dit instrument in de scheef leggende lyfmoeder bewerkt werd, 't welk byde iets wonder en vremd schynt. Wil dat niemand gelooven, dat door de enkelde handen den *uterus* gedilateert kan werden? Wel! wie hadde gelooft, dat met eenig instrument dezelve zonder eenige de minste schaade zoude kunnen ruim gemaakt werden? Dit laaste is evenwel waar, zoude 't teerste onmogelyk zyn? Ik zegge, neen, DOCTOR FEKEN heeft het gedaan veele honderde maalen, maar zulks an niemand als an my alleen voor 17 jaaren geleert en ik hebbe nog geene gelegentheid gehad, om het zelve bekent te maaken.

† De FORCEPS elastiq gepractiseert zoude nog al dienen kunnen tot de DILATATIE van den *uterus*, of dezelve wat verandert, teerder gemaakt enz. zoude ook nog al by gebrek wat dienen kunnen om dat het krom is, maar zal dog nooit dit nieuwe instrument bykomen, het dient ook maar alleen, om de vrugt te trekken, en is ook niet gemaakt, om den *uterus* of desselfs *ori-*

nen dienen, als alleen om het *orificium uteri* de *vagina* met veel ſmerte te dilateeren.

§. 20.

Wat waare weën zyn, en hoe ze den *uterus* om de vrugt doen knellen.

Als men nu hierby nog anmerkt, dat de ware weën of vlagen (daarvan zo weinig begrip gemaakt is) niets anders zyn, als eene kragtige tezamentrekkinge (*contractio.*) van de geheele lyfmoeder, als ook der buik- en lenden-ſpieren, mitsgaders eene contractie des *diaphragma*, die voor een korte tyd geſchied, weder ophoud en dan wederkomt. Dit hebbe ik, als de eerſte van alle ſchryvers, duidelyk en klaar an de ACADEMIE *der* CHIRURGIE *te* PARYS bewezen*. Door de welke contractie aldus de lyfmoeder, als het water reeds weg is, in ieder weë of vlaag zig telkens om de vrugt ſtyf omknelt, en die vlaag ophoudende, de lyfmoeder wat ſlapper geworden de vrugt minder klemt en knelt.

orificium te dilateeren, als zig zommige verbeelden.

* Ook hebbe ik an deze Academie toen ter tyd angetoont, dat de naweën na de baringe nablyvende van dien zelven aart zyn, en niets als ene eidele inkrimpinge en tezamentrekkinge der lyfmoeder, met telkens opvolgende ſlapwerdinge derzelve. Dit hebbe ik geleert, toen ik myn hand in den *uterus* inbragte en zulks diſtinct voelde. Wie heeft dit ooit buiten my regt en nauwkeurig beſchreven? De FRANSCHEN, hoe geleerd ze zyn, wiſten het ook niet: NB. DOCTOR FEKEN hadde de gewoonte, na het verloſſen, de regter vuiſt in den *uterus* te brengen en in een heel korte tyd den gehelen wyden *uterus* om dezelve te zamen te laten trekken en inkrimpen. Dit heeft my geleert, hoe ſchielyk den *uterus* zig konde klein te zamen trekken.

In de tusschen-tyd der vlagen moet men met dit instrument werken.

knelt. Zo kan men ook ligt begrypen, dat die stille tyd of de tusschen-tyd, wanneer de vlagen nalaten, de regte tyd is, met dit instrument den *uterus*, die dan wat slapper en rekbaarder is, te dilateeren, en zo de vlagen weder opkomen, daarmede wat te rusten, en zulks zo lange hervatten en doen, tot dat eene genoegzame verwyderinge geschied is. Maar zo'er geen vlagen meer zyn, verstaat men wel, dat dit niet te observeeren is.

We kunnen dan ook klaar begrypen, als de weën geheel en al ophouden, den *uterus* om de vrugt eindelyk geknelt en geklemt staan blyft.

Alle weën vrugteloos, als de lyfmoeder en vrugt kwalyk leggen.

En is ook verder genoegzaam van zelfs te verstaan, als den *uterus* heel scheef gelegen, het kind kwaalyk gekeert, alle de goede weên en poogingen der natuur om de vrugt af te zetten, vrugteloos en hulpeloos zyn, dat dit instrument dan, als een GODELYK MIDDEL, GODELYKE HULPE brengt.

NB. Als het water afgelopen is, sluit zig ook zomwylen de door de weën te vooren verwyderde openinge der lyfmoeder, dat men zomtyds geen vinger daar in kan brengen. En zomwylen blyft dezelve ook verwydert staan, of werd maar weinig weder vernauwt.

Het *orificium uteri* sluit zig na't water en zomwylen weinig of niet.

NB. Als door zware kramptrekkinge tegens natuurlyk den *uterus* met haar *orificium* geslooten en zeer vernauwt is, kan men deze behandelinge niet bewerken, maar waggten, tot dat of van zelf of na gebruik van anodyne middelen die kramptrekkinge ophoud,

waar-

waar na men dan eerſt met vrugt deze nieuwe handgreep gebruiken kan, gelykwe reeds pag. 5. hebben angewezen. Men kan dit ook ligt begrypen; want, als men den door kramp toegetrokkenen *uterus* met geweld door dit inſtrument wilde verwyderen, zouden ſcheuringen, kneuzingen, corvulſien, inflammatie, koorſſen en meer andere doodelyke toevallen volgen moeten.

Het blykt ook uit het geſtelde (§. 14-20.) dat de Vroedmeeſtrs tot heden toe, de ware te zamentrekkinge der lyfmoeder en deſſels wëen nooit regt gekend hebbende, met dit inſtrument meeſt blind en zonder verſtand (ſchoon gelukkig) moeten gewekrt hebben. Niemand voerzoeke ik, neeme my kwaalyk, dat ik vry en opregt de waarheid ontdekke, ik verweite hen lieden geene bezondere onkunde; want deze onkunde is tot heden, ook zelfs onder alle de Geleerden, algemeen geweeſt. Want niemand heeft het regt geweeten, en uit die reden hebben ze alle Figuren vals geſteld. De Heer VIARDEL, Cap. VII. pag. 88. toont zelfs een ruime ovale *uterus* an met dwarsleggingе der vrugt, daar de nageboorte voor af gebooren is, en dus ook het waater reeds lange afgelopen. het kind werd daar ook liber en vry, en niet als in een gedrongen (gelyk een kat in een digte zak) afgebeeld, al hetwelke vals en zelfs onmogelyk is, en zo hebben alle Schryvers gedaan, en op die onvergeeflyke groote faut nooit gedacht, gelyk we (§. 16. 17. 18. 19.) reeds hebben aangewezen.

Met dit geheim is tot heden onkundig gewerkt.

't Welk geexcuſeert werd.

Valſe Figuren van alle Schryvers.

Viardel gecorrigeert.

D §. 21.

§. 21.

Bewys dat de heel ver-nauwde *uterus* door de hand, en een instrument verwydert kan werden.

Hier zal mogelyk iemand tegen werpen, als het waater eenige dagen afgelopen is, dat dan den *uterus* (volgens onze gezegde §. 18. 19. 20.) geslooten en om de vrugt nauw geknelt, door geene handkunst meer te verwyderen zy. Maar ik zegge tot antwoord: dat de baarmoeder in dit geval dan nog wel dilatabel, en niet alleen door dit instrument, maar ook door enkelde teere handen, te verwyderen zy, ten einde men de geknelde vrugt moge uit haar engte haalen en verlossen. Want

I.

Hebbe ik dezes reeds (§. 16--20.) ten grootste gedeelte angeweezen.

II.

Doctor Feken dede dit met zyne enkelde handen.

Kan ik met opregtheid betuigen, dat myn swager, Doctor Feken, dit met zyne enkelde handen zo dikmaals gedaan heeft. Hy dilateerde den vernauwden en om de vrugt geknelden *uterus* met zyne kleine vlakke dunne handen, gelyk de Amsterdamsche Vroedmeesters met dit instrument van Roonhuisen doen. In het eerste deede hy dit onkundig, maar naderhand wiste hy zeker, dat hy zo doen moeste *.

III.

* Zie daar verstandige werker en vernuftige nadenker, het geheim van Doctor Feken als een raadzel hier

III.

Ieder kundige weet, dat de holligheid der baarmoeder voor de beſwangeringe heel klein is, dat nauwelyks een kleine platgedrukte witte boone daarinne plaatze mag hebben; maar na de beſwangeringe allenskens in 6. 7. 8. en 9. maanden wonderbaarlyk door de vrugt, water en nageboorte uitgezet opgeſpannen vergroot werd. Ik zegge, alſchoon het water eenige dagen afgeloopen is, die groote holligheid in zo langen tyd verwekt, in eenen korten tyd nooit zo nauw inkrimpt, dat die niet door de handkunſt zoude kunnen nog ruim gemaakt werden. de zolange uitgerekte veſelen kunnen zig onmogelyk zo ſchielyk weder afkorten, dat ze niet zouden door kunſt dan nog uitgerekt kunnen werden, enz. Die meer weeten wil, mag meer nadenken. Alle omſtandigheden, gevallen en verſchillende wyzen, met dit inſtrument te werken, kan ik hier onmogelyk anwyzen. En niemand verzoeke ik op het vriendelykſte, wil my beſchuldigen, dat ik de bal mis zoude gekaätſt hebben, en het regte geheim niet

Den *uterus* in zo veele maanden uitgerekt en zig onder de baringe toegetrokken, laat zig altyd nog wat verwyderen.

Het noodzakelykſte hier angewezen, en de reſt verſweegen.

hier ontdekt. Ik zegge die veele nadenkingen heeft, en alles wel met elkanderen vergelykt, 't welke we hier gemeld hebben, kan daar ligt achter komen; maar een domme kan het niet verzinnen. Heeft ooit iemand ſchriftelyk angeweezen, dat door gebruik van enkelde handen den zo veel vernauwden *uterus* verweidert mag werden? ik baane hier de weg daartoe.

niet en weete, om dat ik niet alles anwyze, ik baane hier maar de weg voor verſtandige, oneenzydige en kunſtlievende, die alle woeker buiten de wetenſchappen bannen, en ben in ſtaat, is het noodig, alles op het nauwkeurigſte in 't ligt te brengen. Maar dit oordeele ik tegenwoordig genoeg te zyn, niet twyfelende, of de Geleerden in verre landen zullen voor deeze welmeenende ontdekkinge meer dankbaar zyn, als de ingezetene alhier in deze Nederlanden, daar groote kunſten en wetenſchappen onder het gemeen zo geringe geagt werden, en de woeker op de hoogſte trap ſtaat.

§. 22.

Het inſtrument moet noodzakelyk die bogt hebben als het Fig. I. is afgebeeld of anders is het van geen nut.

Als men eindelyk nu, al 't gene van §. 1. tot hiertoe gezegt is, tezamen vergelykt, en wel oneenzydig, vernuftig, vreemd en zonder inzigt op eigen belang, zo zal men notooir overtuigt moeten bekennen, DAT DEZE GEMELDE WYZE VAN VERLOSSEN NIET ALLEEN MOOGELYK EN GOED IS; MAAR OOK, DAT HET INSTRUMENT (Fig. I.) NOTOOIR DIE BOGT * MOET HEBBEN, ALS DAAR ANGE-

* Is de bogt of kromte minder of meer, dat kan niet veel verſchillen, dog deze zal wel van kundige voldoenend geoordeelt werden, om dat die zig ſchikken kan in alle vernauwingen en opſpanningen der baarmoeder, dat zonder tegenſpraak genoeg is. Is 'er nog eene geringe handgreep daarboven, daar kan men evenwel het geheim niet in ſtellen, en de waare weezentlyke zake daarmede ook niet langer verborgen houden.

Het

GEWEZEN IS, EN DAT MEN DAARMEDE DILATEEREN MOET OP DIE OF DIERGELYKE WYZE, als (§. 10.) duidelyk is angewezen. En eindelyk, DAT DIT INSTRUMENT NIET TOT EENIGE TREKKINGE DER VRUGT, (als maar ALLEEN BY GEVAL) BEKWAAM EN GESCHIKT ZYN KAN.

Vervolgens moet ik door genoegzame overtuigende reden besluiten en vast stellen.

I.

Dat, als dit instrument * Fig. I. in zyn voor- Als dit instrument anders geboogen is, deugt het niet.

Het is immers genoeg, dat ik 't wezentlyke van deze zake hebbe klaar aangeweezen, naar welke veele verligt, de rest te zoeken nu vermoogend zyn, dat te vooren geheel en al onmogelyk waar, toen men 't geheele werk heel verborgen en verduystert hielde.

* De gedaante van het instrument Fig. I. is nauwkeurig na dat van RUISCH geteekent, die honderde kinderen op die wyze, als we te vooren gemeld hebben, daarmede gehaalt heeft. Ik weet ook, voor lange van heel oude Chirurgyns en een oude Vroedvrouw onderregt, dat HENDRIK VAN ROONHUISEN een zeer gelukkige Vroedmeester geweest, en zyn Zoon DOCTOR ROGIER VAN ROONHUISEN van 's gelyken na de Vaders dood, en omtrent die zelve tyd den Professor RUISCH, die alle drie even gelukkig en voorspoedig, op eene en deselve wyze de vrouwen hebben verlost. Waaruit we moeten besluiten, dat deze gedaante der bogt Fig. I. de beste zy, en van byde ROONHUISENS en RUISCH, zo gehad en gebruikt. Maar is die bogt van het instrument van de Heer VAN DER SWAM en VELSE, daar de halve bogens op hunne eindens een duim breedte buitenwaards omgeboogen staan, ook niet goed? Neen. hoewel get instrument in 't overige goed is. Maar ik geloove, toen dien Heer, geweze knegt van ROGIER VAN ROONHUISEN, dit insttument allereerst en zeer schielyk,

voorste kromme veerkragtige einden buitenwaards een duimbreedte gebogen, en als haaksgewyze komt te staan, geene de minste dienste doen kan in 't verlossen der zwaarbarende, maar in tegendeel veel onheil zal verwekken, en de lyfmoeder deerlyk scheuren, om dat die einden buitenwards zo verre geboogen klaarblykelyk onder het dilateren de lyfmoeder scheuren of kwetzen moeten, terwyl ze zig dan zo net niet voegen na de holte der lyfmoeder, dat zo klaar is, dat niemand, als een heel onkundige, daar tegen iets kan hebben en inbrengen. Het zoude vrugteloos zyn, tegen eene klaare zake zig te willen ankanten.

II.

Dat men daar mede dan ook niet dilateren kan.

Dat met diergelyken instrument, wiens kromme vooreinden een duim breedte buitenwaards gekromt zyn, nog het *orificium uteri* nog veel minder den *uterus* zelfs verwydert kan werden, bezonders als men de twee stangen of veeren met de beide handen vat en dan daarmede dilateeren wil. Want dit kan geen kragt geven, als alleen dat men van binnen de vrugt of de lyfmoeder kwetst, of dat men van buiten de *vagina* en *vulva* opscheurt. Niemand verzoeke ik, neeme my kwalyk, dat ik dit tot eene goede en welmeenende vermaninge stelle.

III.

lyk, als of hy het steelen moeste, afteekende: door die schielyke verbaastheid, een faut in 't teekenen zal begaan hebben, waarna den werkman toen het instrument zo vervaardigt heeft.

III.

Dat diergelyken inſtrument (Figuur I.) hoedanig het ook gekromt en gebogen is, 't zy een weinig buitenwaards, of heel verre binnewaards, nooit dienen kan tot eenig gebruik van de vrugt uit te trekken, en ook geheel onbekwaam moet geoordeelt werden, om 't kinds hoofd daarmede te vatten en daarby het zelve uit te halen. Vermits dit inſtrument om 't vrugts hoofd toegeknepen notooir hetzelve plat moet drukken en doodelyk kwetzen, als men het daarmede vat en uittrekt, ſchoon zig zommige dit verbeelden en an de wereld wys willen maken. Ik zegge rondborſtig, DAT DIT WERKTUIG TOT GEENE DE MINSTE TREKKINGE OF VATTINGE DER VRUGT, MAAR ENKELD EN ALLEEN TOT DE VERWYDERINGE VAN DEN UTERUS DESSELFS ORIFICIUM EN VERDERE NAUWE TEELDEELEN VERZONNEN IS. Werd de vrugt hier en daar by geval (*per accidens*) onder het uithalen, hiermede gevat en voort geſlepen, geſchied zulks enkeld by geval en niet met intentie, om de vrugt daarmede uit te trekken. En wie kan niet verzinnen, die maar een gering begrip heeft, dat door zo een ſmal veerkrachtig inſtrument des vrugts teerder hoofd noodzakelyk en zonder tegenſpraak plat en in ſtukken gedrukt moet werden, als hetzelve door dit inſtrument zo ruw omvat en met by de handen te zamen gedrukt, getracht werd uit te trekken met

Dit nieuw inſtrument dient in het minſte niet om de vrugt by het hoofd te vatten en uit te trekken.

Als met doodelyke gevolgen.

By toeval mag het daartoe iets doen.

geen geringe maar zeer groote kragt. Een reedelyk verſtand zal daarin voorzien.

§. 23.

Een uittrekzel van een brief van de Heer Doctor Velſe confirmeerende de waarheid en dat ik het geheim van Roonhuiſen werkelyk wel en goed anwyze.

Om aan de waarheid van myn gezegde meer geloof te geven, ſtelle ik hier een uittrekzel uit een brief van den zeer geleerden en veel geachten Heer DOCTOR VELSE in den Haag beroemd Geneesheer, het welke alleen behelsd de confirmatie, dat dit inſtrument Fig. I. benevens deſſelfs behandelinge (§. 10.) opregt zy, en het grootſte gedeelte of in allen dat van ROONHUISEN gelyk zy. En dat den ouden Heer SWAM, eertyds gewezene knegt van ROONHUISEN deze myn gezegde, angaande de zakelykheid in alles volkomen approbeerd Zyn Ed DOCTOR. VELSE, in zyn Brief den 14. May an my gezonden meld het navolgende:

Ik had voor drie jaaren van een oud Heer, * myn vriend, die in zyn jeugd by ROONHUISEN gewoont had eenige jaaren, om de Chirurgie te leeren, dit geheim ontvangen. ROONHUISEN verborg dit altyd zorgvuldig;

* De naam van deze Heer is *van der* SWAM, die als Leerling by DOCTOR ROGIER van ROONHUISEN, de behandelingen in de Chirurgie oeffende.

dig; maar eens t'huis komende van eene verlossinge wierd hy anstonds overvallen door het bezoek van een Burgermeester van Amsterdam. Om dezen Heer niet te laten wagten, verstak hy zeer schielyk dit instrument met nog drie andere in een ledige Camer. Myn vriend dit gemerkt hebbende, ging anstonds zoeken vond en teekende het instrument af. Naderhand heeft hy 't een en het andere van desselfs gebruik ontdekt.

Bedanke U Wel Ed zeer voor de eere van my U Wel Ed. voorneemen te communiceeren en te expliceeren, * en ik bekenne volmondig an U Ed. in dit geval niets te kunnen subministreeren; want U Ed. heeft het zelve instrument † en U Ed. *sub* n°. 6. confir-

* Dat ik namentlyk dit geheim lange by my bekend wilde in 't ligt brengen, met byvoeginge van de waare behandelinge, dewelke ik onder enige nommers beschreven an zyn Ed. hadde toegezonden, om zyn Ed. en zyn vriends oordeel daar over te verwagten, of zy nog iets meer wisten als ik, maar gelyk uit dezen klaarblykelyk te zien is, hebben zy daar niets tegen gehad, maar meine beschryvinge met het instrument voor echt verklaart, als of ik het van hen of zy van my bekomen hadden, daar dog den een den andere nooit daar over mondelings of door brieven gesproken hadde.

† Dit instrument van zyn Ed. en dat van my verschillen niet als in de bogt alleen iets, 't welke zeker door het

firmeert in allen deelen de gedachten, die myn oude vriend en ik omtrent het gebruik gehad hebben, net omtrent even eens, als of wy elkander gesprooken hadden. Op *n*°. 2, 3. heeft die oude Heer nog niets kunnen zeggen. De Chir. V. D. H. meent, dat de drie Engelsche broeders CHAMBERLANS de Autheurs zyn, en dat in de Observ. van PORTAL van een geheim gesprooken wordende, dit *dilatatorium* al gemeent word. Op *n*°. 5. hebbe ik ook gezegt, dat 't gebruik van dit *speculum* ontdekken moeste, dat de proportie van bogt by het instrument na zommige lichamen zoude moeten verandert worden; maar ROONHUISEN hadde maar een zodanig instrument.

Hadde ik eenige consideratien meer over dit instrument, ik zoude met alle gereedheid dezelve aan U Wel Ed. oordeel proponeeren. Nu feliciteere ik my te weeten, dat ik het geluk hebbe, dat myne gedachten met de bedenkingen van U Ed. over een stemmen * enz.

Zyn

het misteekenen van zyn Ed. vriend geschied is, gelyk we te voren getoont hebben.

* Hieruit kan men duidelyk zien, dat zyn Ed. de Heer

Zyn Ed. doet een vraage?

Of dit Inftrument niet ook dient, om de *fœtus* te vatten en uit te trekken?

Maar §. 22. n°. 3. is dit beflift. En in een nadere brief berigt zyn Ed.

Het is my lief, dat 't inftrument van ROONHUISEN, 't welk eerft zo zorgvuldig verborgen wierd, nu om ftryd in 't licht zal gebragt werden. Ik twyfele geenzints, of 't gemeen zal UEd. zeer veel verplicht moeten zyn voor UEd. gedachten daarover medegedeelt*. . . .
Ik

Heer VELSE dit geheim an my niet eerft ontdekt heeft, nog ik an zyn Ed. niet; maar dat we het byde, zonder van elkanderen daar over iets geinformeert, bezonders en door bezondere canalen bekomen hebben. Zyn Ed. van de Heer VAN DER SWAM, en ik eerft door veele de relaafen en van gemeene menfchen en door het bemagtigen der twee inftrumenten van RUISCH. enz. Vervolgens moet dit een groot geloof an verftandige geven, dat ik hier geene fabelen vertelle, maar een regt nuttig en waar middel, zo lange bedekt, opregt ondekke. Het zoude al iets wonders zyn, dat wy byde dit geheim, dog door bezondere oorzaken en op heel bezondere wyzen, eenftemmig ontdekt, dwaalen zouden, en dit geheim valslyk anwyzen. Zullen de geheimbezitters regtzinnig oordeelende, dit wel zeggen of denken durven?

* Ik hadde in 't kort de geheele bewerkinge met dit inftrument an zyn Ed. befchreven medegedeelt.

Ik zoude niets van het zakelyke voor UE. kunnen verbergen, als den ouden Heer * my eenige hadde weeten te zeggen, alleenlyk heeft hy van 't schoon maken, en bekleeden met seem iets ontdekt, en langzamerhand (maar evenwel *in genere*,) dat het een *dilatatorium* was, *oris uteri interni & uteri ipsius*, dat is, *een instrument, dat niet alleen de binnenste moeder-mond, maar de lyfmoeder zelfs ook verweidert.*

Zyn Ed. zegt verder.

Nooit heeft ROONHUISEN gezegt, dat hy het van iemand geleert hadde. Zelfs zyn Vader moet het nooit in die perfectie gehad hebben †.

Voor

* Kan deze Heer VAN DER SWAM nu nog voor eenige dagen wat ontdekken en woorden voortbrengen, zo is hy nog niet dood. De geheimbezitters geven hier voor, dat die Heer reeds vier jaren dood geweest, het welke onwaar is. Neen, hy leeft, en is de eenigste *oog-getuige* van de waarheid. want hy is alleen nog overig, zo veel ik weet, die het van ROGIER VAN ROONHUISEN zelfs bekomen heeft, al heeft hy het gestoolen, (dat hier geen zonde is,) hy heeft het evenwel van den levendigen en nog gezonden Meester zelfs, en deze hier in Amsterdam, alleen nu by *traditie* of overlevering bekomen.

† Het kan zyn, dat HENDRIK VAN ROONHUISEN deze behandelinge zo nauwkeurig niet geweeten heeft, als zyn Zoon. Maar het kan ook zyn, dat hy het heel wel geweeten heeft, en zyn Zoon ROGIER VAN ROONHUI-

Voor 45. a 46. jaaren is hy (ROGIER VAN ROONHUISEN) gestorven *.

Zyn

HUISEN heeft nagelaten; en dit laatste zoude ik voor 't naaste gelooven; want in de *Genees- en Heelkunstige Anmerkingen van* HENDRIK VAN ROONHUISEN, *tweede boek*, *pag.* 8. *en* 9 vinde ik dat hy daar alle de gemeene en bekende instrumenten by de verlossinge gebruikelyk, geheel en al verwerpt, zeggende:

„ Van vrouwen in baarensnood, om haar doode „ vrugt af te neemen en te verlossen, bemerke ik, dat „ de voornaamste ~~ontkennen~~, die daarvan geschreven „ hebben, 't zelve mynes oordeels, weinig hebben by „ der hand gehad, nog ook het instrument, dat zy „ den *griffioen* veel noemen, zeer bekwaam, zo zy getuigen, om een kinds hoofd uit te trekken, 't welk „ in 't lichaam der vrouwen gebleven was. Want de„ze en diergelyke instrumenten komen hier gants niet „ te pas, nog en werden in deze gelegentheid niet „ vereyst. En wat een kleinen of geen gebruik, dat „ het *speculum matricis* heeft, om een swangere vrouw „ van een doode vrugt te verlossen, stel ik an de ken„nisse en 't oordeel van die geene, die de kunst ver„staan."

Als hy die gemakkelyke behandelinge, die zyn Zoon geweeten heeft, ook niet hadde geweeten, hoe zoude hy dan zo stout de alombekende instrumenten verworpen hebben?

* Zo dat na en voor zyn dood en ten tyden van zyn Vader, byna 80. jaaren het geheim bedekt is gehouden. Want HE RIK VAN ROONHUISEN heeft A°. 1662. alle zyne Observatien an 't licht gegeeven, en geeft in zyn tweede Boek, gelyk te vooren gemeld is, genoegzaam te kennen, en wel pag. 8. en 9. dat men niet na de oude wyze door de vrugtelose bekende instrumenten werken moeste, maar op eene heel andere wyze, enz. Waaruit, die iets nadenken heeft, kan begrypen, dat hy deze zo geheim gehoudene behandelinge, de moeje-

Zyn Ed. approbeert verder het gene ik an hem gemeld hadde, dat ik met dit instrument den *uterus* zelfs konde dilateeren, en zegt wyders,

UEd. heeft zekerlyk het zelve instrument als wy *. En *in genere zal de behandeling dezelve, of, gelyk ik niet twyfle, veel beeter zyn.*

Zyn Ed. zegt verder,

Dat hy geenzints swaarigheid maakt, het zakelyke hiervan overal publicq en rondborstig te verklaren.

§. 30.

Dat de geheimbezitters een diergelyken instrument, als (Fig. I.) vertoont is, in 't verlossen der baarende veeltyds gebruiken, blykt

moejelykbarende te verlossen, geweeten heeft, maar niet heeft an 't gemeen bekend gemaakt, maar alleen an zyn Zoon nagelaten, die dit na zyn dood met veel lof geoeffent heeft.

* Daar is geen twyffel an, dat ik 't zelve instrument hebbe, dat zyn Ed. heeft. Maar het verschil is in de bogt alleen, en door de bezondere bogt werd het instrument wel of kwalyk geformeert. By voorbeeld, een tinnelepel plat geslagen, kan niet scheppen. En zo zyn oneindig veele andere instrumenten, als zy de behoorlyke gedaante niet hebben, zyn ze onnut en ondienstig.

blykt duidelyk uit het navolgende, dat ik in 't eerst niet eens waardig en noodig geoordeelt hebbe hierby te voegen, maar alleen nu hierby zette tot meerdere bekragtiginge van onse welmeenende ontdekkinge, en dat zylieden geene uitvlugt of verdrayingen van woorden of werkingen moogen hebben.

I.

Toen ik voor korten by den Boekverkooper *V. H.* met kryd op de tafel teekende, zegde ik tot een timmerman, die toen daar wat werkte, dit zoud gy mogelyk beeter kunnen trekken als ik, om dat gylieden meer als ik met kryd teekenen moeten. Ik hadde niets gezegt, dat die man hoorde, tot welk gebruik dit instrument waar. Maar ik weggegaan, heeft die timmerman uit eigen motief gezegt, *ik weet wel, wat dat voor een instrument is, men verlost daar vrouwen mede, en ik hebbe zulk een roestig ding op de zolder van den Vroedmeester B. zien slingeren, dat ik dikmaals in myne handen hebbe gehad, en nog een diergelyken glad, dat in zyn binnekamer lag.* Ik verwonderde my naderhand over dit gezegde, en wel, dat zy dit geheim niet beter bewaart hadden.

II.

Toen de plaatsnyder dit instrument wilde afteekenen, sprak zyn knegt, *Baas, ik weet wel wat je daar hebt, daarmede heeft den ouden P. myn vrouw verlost.*

Toen

III.

Toen zeker smits vrouw na de verlossinge gestorven was, sprak de man: *dat donders krom instrument heeft het gedaan.* Zoude de smit ook wel hebben zien kunnen, dat het instrument krom waar? mogelyk hadde hy 't zelfs gemaakt. Gevolglyk blykt, dat dit geheim voorzeker een krom instrument is. Voor dezen waar het geen instrument, en zommige van die geheimbezitters durven nu nog zo onbeschaamt zyn en voorgeven, dat zy nooit eenige instrumenten gebruikten, maar zonder die alleen met de handen werkten, dat niet alleen al te grof gejokkent is: maar stel het eens, zy bewerkten al 't alleen met de handen, als ze nu vals voorgeven, dan volgd, dat het geheim by hen zo lange niet verborgen zoude gebleven zyn, ook zouden de vrouwen dan ook niet zo dikwils kunnen zeggen, *wat heeft my die Meester met dat . . . instrument zeer gedaan.* Maar nu zy in der daad met een instrument werken, en werken moeten, en voorgeven, alles met de handen te kunnen doen, dat zy dog niet doen, zo kan men begrypen, dat myn geheim van DOCTOR FEKEN grooter zy als de haare, om dat DOCTOR FEKEN alles met zyne enkelde handen uitvoerde, dat ROONHUISEN en zyne navolgers met het instrument hebben gedaan; hy dilateerde het *orificium uteri* met zyne handen, den tezamen geknelden en toegetrokkenen *uterus* verwyderde hy met zyne

Het geheim van Dr. Feken groot.

Doet al 't gene met de handen,

ne handen alleen. Ja zelfs den ſcheefleggenden *uterus* bragt hy daarmede in veel regtere ſituatie, hy keerde, en haalde eindelyk alleen met zyne handen de vrugt: doet de behandelinge van ROONHUISEN meer? zie daar eene ſchoone behandelinge, die zy vals voorgeven hier dagelyks te doen, dat vals en onwaar is; want zy kunnen in de meeſte gevallen zonder dit inſtrument de vrugt niet haalen, maar DOCTOR FEKEN wel, en ik ook, die dit weet. maar zy weeten het niet; want wiſten zy het, ze zouden immers geen inſtrument gebruiken. of wil men ganſch koppig en dolzinnig tegen alle waarheid an zyn?

het gene de behandelinge van Roonhuiſen met het inſtrument doet.

IV.

Het inſtrument, 't welke ROGIER VAN ROONHUISEN zelfs gebruikt heeft, is nog onder deſſelfs familie bewaart, en tot een andenken beruſtende. Dit vergeleken met dat van RUISCH Fig. I. en van de Heer VAN DER SWAM, die weinig in der daad verſchillende zyn, toont duidelyk genoeg an, dat alhier het regte geheim zo lange verborgen en bedekt gehouden, wel en regt ontdekt en beſchreven zy, hoedanig de geheimbezitters zig ook keeren en drayen, en wat holletjes en gaatjes, om 't geheim te verduiſteren en te verbergen, ze ook zoeken.

Het inſtrument van Roonhuiſen onder zyn familie bewaart.

§. 31.

Zo de geheimbezitters zeggen, dat dit het regte niet en is, blykt, dat zy het niet regt weeten.

Zo iemand van de geheimbezitters nu nog durft zeggen, dat dit inſtrument (Fig. I. II.) met de behandelinge (§. 10. 11. 12. en Fig. III.) van ROGIER VAN ROONHUISEN niet en nooit gebruikt is, en alzo vervolgens dit, 't welke ik hier hebbe voorgeſtelt, niet is het waare en regte geheim, zo zal ieder verſtandig en oneenzydig man 't voorgezegde wel overwegende, vaſt ſtellen, dat zylieden het waare en 't fyne van dat geheim niet en weeten, nog verſtaan; Maar na ROONHUISENS dood, zo wat daarna hebben geraden, (te vooren zowat onderregt van een zieltoogende Meeſter, die nooit in zyne gezonde dagen 't allerminſte an zyne knegts of leerlingen wilde uiteren) en hebben dan met zo een opgeraapt werk wat gewerkt en gewoekert, en 't zelve zo lange bedekt gehouden, verwerpende met onregt in 't geheel den geenen, die iets daarvan antoont, zeggende, DAT IS HET NIET, alſchoon het goed is, en hoewel gebrekkelyk, evenwel met eene geringe veranderinge an de bogt alleen goed en bekwaam kan gemaakt werden *, gelyk dat is,

Het is maar van een zieltoogende Baas door hen ontvangen.

* Ik hebbe reeds te vooren gemeld, dat den Heer VAN DER SWAM het inſtrument ſchielyk heeft afgeteekent, toen hy zyn Patroon ſchielyk de konſt ontvreemde, en aldus zeer ligt een faut in 't afteekenen van de kromte van dit inſtrument heeft kunnen begaan, dewelke faut den ſmit moet meer verergert hebben, waar-

is, het welke de Heer VAN DER SWAM in de gezonde dagen van ROONHUISEN, ſtil vervreemt heeft.

§. 32.

Aangezien nu dat niemand van ROONHUISENS leerlingen, behalven de Heer VAN DER SWAM, in zyn gezonde dagen van hem dit heeft bekoomen, maar alleen op zyn ziekbedde, toen hy dachte te ſterven en zieltoogende waar, wanneer hy an een zyner leerlingen dit geheim ontdekt heeft*, die naderhand zulks geoeffent en an andere medegedeelt. En nu het geheime inſtrument van een ſtervende wel en goed is medegedeelt, 't welke zyn kan †, zo mag ook

Op 't ſterfbed van Roonhuiſen iets an zyn leerling ontdekt.

waardoor het inſtrument werkelyk onbruikbaar werd. Maar dit neemt niet weg, dat het niet verbeetert kan werden, en niets na dat van ROONHUISEN zal gelyken. Het gelykt waarlyk daarna, maar is alleen kwaalyk geboogen.

* De Heer VAN DER SWAM heeft an de Heer DOCTOR VELSE betuigt, dat ROONHUISEN even voor zyn dood an BOEKELMAN, en mogelyk ook an PLAATMAN het geheim heeft medegedeelt.

† Een verſtandige kan en mag ook vry denken, wie weet, of ROONHUISEN op zyn doodbedde wel eens het regte inſtrument, dat hy zelfs hadde gebruikt, heeft geopenbaart? maar mogelyk een ander, dat ook die bewerkinge omtrent doen kan, en of dat, 't welke even na de verloſſinge nog zeer bloedig zynde, de Heer VAN DER SWAM uit de zak van zyn Baas geſchopt heeft, afgeteekent en nagemaakt, niet veel beeter, zo het niet het zelve is? en of de behandelinge alhier geſtelt, zo die van de hunne verſchilt, ook niet beeter is? dit

ook een verſtandinge met regt denken, dat in zo een tyd van ſterven de waare behandelinge evenwel zo ras niet kan gezegt en geleert werden, maar dat na zyn dood die Leerling alles heeft maar moeten giſſen angaande de behandelinge; want in de gezonde dagen heeft hy daar van nooit of nooit an eenig Leerling het minſte zeggen willen. En wie kan ook niet begrypen, dat de behandelinge in zo veele verſchillende zwaare baringen, zo ſchielyk van een die zwaar ziek is, onmogelyk regt kan beduid werden en wel an die nooit iets te vooren daarvan verwittigt en onderregt is geweeſt? de kenniſſe van de geheele vroedkunde en van de teeldeelen werd noodzakelyk daarby vereiſt, of anders is deze geheele bewerkinge niets.

Door onkunde der vroedkunde zyn zo veele vrouwen mishandelt van die het geheim roemen en niet regt weeten te oeffenen.

Uit die reden kan men ook begrypen, dat zo veele vrouwen en kinderen ongelukkig zyn geweeſt, en nog zyn, die na de zo blind overgenoomene wyze van doen van Roonhuisen door de navolgers behandelt zyn geworden, zonder dat men grondige kenniſſe der teeldeelen en der Vroedkunde gehad heeft*. Want de meeſten meenen,

moet ook de tyd leeren, als zy ook de hunne an't licht brengen.

* Ik wil hiermede niet zeggen, dat alle de Geheimbezitters niet veel kundig in de anatomie en vroedkunde zyn, dat zy verre, want daar onder ook bekwaame gevonden werden. Maar ik wil dat maarte kennen geven, dat het inſtrument alleen niet werken kan, en die dit inſtrument heeft, dan nog niet wys genoeg is, om de Vroedkunde wel en deugdelyk te oeffenen

nen , als zy dat geheim maar weeten, dat zy dan ook al in alle zware gevallen helpen kunnen , en goede Vroedmeesters zyn; maar ieder verstandige moet dit immers oordeelen verre mis te zyn , daar zo veele duistere omstandigheden voor komen , die door een goed oordeel eerst wel gekend moeten zyn, voor dat de behandelinge wel en regt gedaan kan werden. Als ik in dit oordeelen mis hebbe, dan is 'er geen waarheid , en ik onderwerpe my willig an 't oordeel der genen; die kundig en bekwaam zyn , om te kunnen oordeelen , en niet an die , dewelke uit baatzugt verbeeldinge en opgeblazentheid hun gering en onkundig doen by de geheele wereld trachten voor iets groots en van een ander alschoon kundiger , ondoenlyk onmoogelyk en als onbegrypelyk, uit te kreiten, en zulks an ieder, hy zy wys of gek, wys te maken. Die zotheid gepaart met de baatzucht is grooter, als men wel denken zal.

Voegt hier by , dat die tegenswoordig voorgeven met dit geheim van ROONHUISEN alleen te kunnen werken , by traditie alleen, den eene van den andere, op goed gelove dit hebben overgenomen voor een groo- *Ze hebben 't geheim maar by traditie.*

fenen, maar dat hy die deelen ook kennen moet en de geheele bekende Vroedkunst van de ouden opgestelt, of anders dat hy krummelende zyn werk doet ook met dit geheim. Dat verders ook een verstandige het instrument hebbende en maar wynig van die geheime behandelinge weetende, het geheele geheim wel haast begrypen en oeffenen kan.

groote somme gelds , denkende mogelyk, als zy maar veel geld daarvoor hadden betaalt, dat zy dan wys genoeg waren en alles ook daarmede doen konden. Maar verre gemist, wat gelt dog een dol geloof, dat op ENKELDE TRADITIE en zeggen van een mensch steunt , die daar van zo wat door een heel kranke onderrigt is , En die dit an het ziekbed van zyn patroon bekomen heeft, en nu ook dood is? daarvan het weder op goed geloof andere hebben overgenomen. Is dat een Evangelium *?

§. 33.

Niemand kan wis en zeker anwyzen dat zy alleen en geen andere dit geheim ontdekken kan.

Wie zal dan nu nog, an die maar een gering verstand heeft , kunnen op eene wisse en zekere wyze met genoegzame redenen bewyzen , dat zylieden alleen , en geene andere meer dit geheim van ROONHUISEN opregt weeten en an wyzen kunnen †? overweegt eens dog met verstand.

I.

* Men noemt een dol en mal geloof, dat enkeld steunt op traditie en zeggen van den een tot den andere , daar gene van die in zake volkomen geleert zyn.

† Zylieden durven nog de stoutheid hebben en zeggen, dat zy alle onder Eede kunnen verklaren, dat wie ook buiten hen dit geheim ontdekt, het regte en waare niet antoont, maar dwaalt en de menschen misleid. Ik moet bekennen, dat is al veel gezegt, iets onder Eede te willen verklaren, datze maar by traditie en by gissinge hebben overgenomen en wel weeten, dat ook nog een ander dit in de gezonde dagen van den Leermeester ontvreemt heeft, en nog leeft.

I.

Toone ik hier opregt an de twee inſtrumenten van Roonhuisen an Ruisch medegedeelt en van dezen zo dikmaals met goed ſucces gebruikt, die ik bezit, en Fig. I. II. III. afgebeeld zyn.

II.

De Hiſtorien §. 28. angehaalt bewyzen ook genoeg, dat ik dit doen kan.

III.

De Heer van der Swam is ooggetuige, leeft nog in den Haag, heeft zyn patroon ſtil het inſtrument ontvreemt, en vervolgens denzelven nauwkeurig in zyn werken geobſerveert, hy zegt duidelyk, dat dit inſtrument dient, om den *uterus* en het *orificium uteri* te dilateren, ziet §. 29.

Wie kan nu meer getuigeniſſen der waarheid geven, die het geheim in de gezonde dagen van zyn patroon op de voorgemelde wyze bekomen heeft en zonder woeker medegedeelt, en myn gezegde betuigt waarheid te zyn? of die, dewelke alleen, an't ziekbed van zyn Patroon zieltoogende mondeling daar van ſchielyk iets gehoort heeft, en met zyne navolgers na deſſelfs overleiden veel winſt daarmede gedaan en verborgen gehouden? En deze nu dood zynde,

hebben dan zyne navolgers, die maar by traditie geleert zyn, meer geloof, als die nog leeft, en ook, als die gene, gelyk ik, die de ongewoone inſtrumenten van RUISCH werkelyk heeft en antoont?

Waarom was BOEKELMAN zo jaloers na de dood van KOONHUISEN tegen den Heer VAN DER SWAM? om dat deze het ook wiſte, anders haddde hy niet noodig gehad jalours te zyn.

NB. Die vernuftig dit alles overdenkt, en enkeld na grondige bewyzen oordeelt, moet beſluiten, dat hun lieden voorgeven en tegenſpreken eidel is, en dat zy nooit, als met het tegendeel regtzinnig an te toonen, en haare behandelinge opregt te beſchryven, hunne zake kunnen of mogen by verſtandige regtvaardigen.

Maar dit is nu genoeg gezegt, ziet ook het navolgende onpartydig.

§. 34.

FIGUUR III.

Deze vertoont een iets ſcheefleggende lyfmoeder, dewelke na het afloopen van het waater toegetrokken, en om twee kwalyk gekeerde tweelingen vrugten digt en nauw is omgeklemt. dewelke Figuur aldus geſtelt, van niemand tot heden regtzinnig verbeeld is, en aldus als iets bezonders, opmer-

merkenswaardig, heel nieuw en tot heden onbekent met alle regt mag opgemerkt werden.

Merkt hierby, dat dit van eene der allermoeyelykſte gevallen in het verloſſen der ſwaarbarende is, daar de lyfmoeder ſcheef gelegen, de byde vrugten kwalyk gekeert en zeer geknelt, en in den *uterus* geanklaveert zyn, en de navelſtreng en eene hand uithangen, enz.

Men ziet hier

a. a. a. a. a. a. eene iets ſcheefleggende, geknobbelde wanſchapen geſtelde en om de kwalyk gekeerde tweelingen ſtyf en digt omklemde lyfmoeder, die hier niet na de gemeene kunſt en valſche Figuren net ovaalsgewyze, maar zo als de natuur die medebrengt, oneffen, knobbelig, opregt nauwkeurig en eenvoudig afgebeeld werd.

b. b. de binnenſte mond der lyfmoeder een weinig door het inſtrument verweidert.

c. c. de kromme einden van het inſtrument om de geknelde tweelingen, in den tezamengetrokkenen en knellenden *uterus*, tuſſchen deze en de tweelingen ingebragt.

d. d. de regte einden van 't zelve inſtrument buiten de lyfmoeder, iets hier wat van elkanderen geſtelt vertoont.

e. e. tweelingen verkeert gelegen en in elkanderen als in een oneffen klomp gedrongen en geklemt, het eene wat te groot hier verbeeld.

f. f. de twee *placentæ uterinæ.*

g. de eene hand van de eene vrugt na buiten uitſteekende.

h. de eene navelſtrenge uithangende.

NB. Hier ziet men klaar, hoedanig de lyfmoeder digt om de vrugten en de moederkoeken geklemt is, zodat geene tuſſchenruimtens tuſſchen de lyfmoeder en die vrugten zyn, maar te zien wel tuſſchenruimtens of ledige plaatzen, tuſſchen de uitſteekende deelen der tweelingen zelfs, en tuſſchen de binnewaards wykende deelen der vrugten en de lyfmoeder. Het welke door de plaatſnyder, na veele moeite van hem en my, nauwkeurig en wel geobſeerveert is, wederleggende dezes aldus alle andere afbeeldingen der Schryvers, die niet natuurlyk zyn.

De geringe fauten van deze derde Figuur verzoeke ten beſten te neemen, om dat de plaatſnyder, hoewel kundig, zo ſchielyk en voor de eerſtemaal, alles in zo een geklemden *uterus*, zo net en nauwkeurig niet heeft ſchikken nog alle nauwkeurige omſtandigheden obſerveren kunnen.

§. 35.

§. 35.

Ze durven nog eindelyk uiteren, dat hun geheim ook nog verder bestaat in 't openen van het *orificium uteri*, als dat zo heel naauw is, dat 'er kwaalyk een naald, of liever gezegt, een stilet ter dikte van een naald door kan gebracht werden, als of van kundige oeffenaars en Doctoren in andere landen, dit niet reeds voor lange al gedaan waar.

Op wat wyze het heel nauwe *orificium uteri internum* verweidert kan werden, als het zelve zo nauw is, dat een dun stilet als een fyne naald moejelyk daar door kan.

Die de oude en nieuwe Schryvers vlytig gelezen heeft, vind by dezelve, zulks net en wel te doen, nauwkeurig beschreven. Het is my de moeite niet waardig, veele boeken hierover an te haalen, de domheid zoude het dan ook niet kunnen begrypen. Roonhuisen gebruikte een dun balyne stilet hiertoe, hetwelke op het eene eind heel dun, en op het andere ovaalsgewyze omtrent eene pink dik stompuntig toelopende, of, als andere zeggen, op het dikke eind met lak bezet ter dikte van een aaker, (dat 't zelve is,) het dunne eind konde hy aldus eerst in het heel nauwe *orificium*, met behulp van een of twee vingeren der linkerhand, inbrengen, en daarmede iets verwyderen, vervolgens konde hy met het andere einde, dikker zynde, hetzelve verder openbooren, om aldus wyders een of meer vingers in te brengen, en eindelyk het instrument Fig. II. inleiden. Ziet §. 10. *

Manier van Roonhuisen met een balyne stilet.

An-

* Dit is gansch niet ligt om te doen voor ieder een, en

Van andere.

Andere neemen een teer krom ſilver ſtiet *, brengen dat na de voorgemelde wyze door het *orificium* tot in de holligheid van de baarmoeder, bewegen dat wat heen en weder met de vingeren der eene hand, die in de *vagina* zyn, en trachten dan langs deze met de vinger, voornamentlyk onder de vlagen door te booren. Zo dit niet en geſchieden kan, brengt men naaſt de eerſte nog een twede ſtilet in, en tracht de vinger tuſſchen die byden door te brengen, gelyk ik dikwils weet gedaan te hebben. Edog de manier van Roonhuisen komt my lichter en beeter voor.

Men heeft ook nog een andere wyze van dit te doen, men brengt een heel fyne kromme van goed ſtyf ſtaal gewerkt ſtilettangetje in die nauwe opening, en dilateert daarmede zo verre, tot dat men de vinger kan inbrengen. Maar dit laatſte, weet ik niet, of wel by veele bekend is.

Maar deze behandelinge ſtelt men zelden anders in 't werk, als wanneer groot levens ge-

en die heel onkundig is, kan het in 't geheel niet doen. Met de voorſte vinger der linkerhand moet men eerſt de nauwe openinge der lyfmoeder zoeken, en langs deze het ſtilet in dezelve invoeeen, hetwelke niet anders gedaan kan werden.

* Een regte ſtilet is onbekwaam hiertoe, ten zy het heel buigzaam is, en onder het werken van binnen in de *vagina* gebogen en wel gedirigeert werd, maar alle kromme ſtiletten voegen zig op 't beſte, om dat de weg van de *vulva* door de *vagina* en door het *orificium* tot in de holligheid der lyfmoeder, by de meeſte vrouwen en in de meeſte gevallen, krom gaat.

gevaar voor handen is, het *orificium* nauw geslooten, en door de langduurige vlagen voor of na het waterloosen niets verwydert werd, of ook de vlagen geheel ophouden, en 't *orificium* geslooten blyft, of ook, als 'er convulsien, verrottinge der vrugt of nageboorte en meer andere gevallen, een schielyke verlossinge vereischen.

§. 36.

Deze behandelinge (§. 35.) werd van zommige genaamt

MITRENCHITES.

Maar deze is eigentlyk gehouden alleen voor eene sonderinge of pylinge en inspuitinge in de baarmoeder, dewelke byde in voorige tyden dikmaals gebruikt zyn, en heden als in 't vergeetboek gekoomen, als of zy tot niets dienstig waaren, daar dezelve zo wel nu als voor ouds hunne groote nuttigheden hebben, als kundige oeffenaars weeten en begrypen kunnen. We hebben (§. 35.) reeds genoegzaam verstaan, van wat nut daar de zonderinge en de dilatatie met het stilet van ROONHUISEN zyn. Nog tot meer en verdere nut en dienst is de *mitrenchites*. Wat mitrenchites is.

Men heeft wel nog heden ook het gebruik, met een groote clysteerspuit, daaraan een plompe dikke ruwe kromme lange pyp is, eenig vogt in de teeldeelen der vrouwen in te spuiten, en dit noemt men Een vals moeder-clysteer.

cly-

Plomp instru-ment.

clyster uterinus of moeder-clysteer, meenende de onnozele bewerkers, dat zy met zulk doen de *mitrenchites* der ouden bewerken, en dat zy met deze ruwe en grove domme bewerkerkinge iets van de vogt in den *uterus* inbrengen, daar dog geen een druppel daarvan op die wyze kan inkomen; want de zaak is klaar en zonder tegenspraak.

Met plompe bewer-kinge.

Het *orificium uteri* heel naauw zynde, en die lange plompe ruwe pyp der spuit een vinger dik, en daarmede alleen in de *vagina* gespooten, hoe kan dan iets in den *uterus* komen? Met onregt noemt men dit dan een moeder-clysteer of *mitrenchites*, maar men moet het alleen benoemen met de naamen van een gemeen en grof clysteer der *vagina*. Die anders denken en zeggen, zyn zo grof en ruw, als hunne groove spuit is. Waarom, vrage ik met regt, eene zo groote spuit met zo veel vogt om de *vagina* op te vullen? kan men het niet ook met een kleine spuit en met weinig vogt doen? ik meene, ja. Waarom zo een lange dikke kromme pyp daaran? kan ook niet een regte dunne korte pyp met een spuit van een of een weinig meer ontzen vogt voldoenend zyn? ik denke, ja. Waarom gebruikt men ook niet zulke lange kromme wanschapene pypen an de clysteer-spuiten om in den *anus* intebrengen? of is het *intestinum rectum* regter als de *vagina*? ik geloove, neen. Ik zegge dierhalven, dat men met een gemeene spuit, voorzien van een regte pyp, in de *vagina* kan inspuiten en dezelve bekwaam daarmede opvullen, en dat het ook zeer

Bespot.

ab-

absord is, dat men tot zo eene geringe bewerkinge zo veel opheffens maakt met zo een bezonder groot ruw instrument.

§. 37.

De oude Schryvers melden dikmaals van de sonderinge en pylinge in de baarmoeder, dewelke zy deeden door behulp van een heel dun krom en stevig stilet, (*specillum* geheeten,) dewelke men door het zeer nauwe *orificium* tot in de holligheid der lysmoeder inbragte, ten einde men mogte voorzeker en wis erkennen, of de lysmoeder werkelyk beswangert zy of niet; vermits zy niet zonder genoegzame redenen onderstelden en anweezen, dat alle andere tekenen van 't swanger zyn mis konden zyn, en feilbaar waaren bevonden, maar dit eindelyk als het eenigste en wiste teeken gehouden moeste werden, hetwelke ook ieder, die maar wat kennisse heeft, begrypen kan. Sonderinge in de baarmoeder tot welk nut?

Dit geschied aldus op dezelve wyze, als we §. 36. hebben beschreven, namentlyk, men zoekt eerst met de eene of twee voorste vingers der linkerhand het *orificium*, dat by niet grof swangerende als een honds snuit verheven wat agterwaards gelegen is, en langs deze brengt men het stilet door dezelve heen, ziet §. 10. nº. 1. 2. . . en SANCTORIUS, SANCTORIUS, *Method. Vitandor Error. Lib.* 1. *Cap.* 32. *p.* 69. *en* 70.

NB.

Een vast teeken daar an men kennen kan, dat de baarmoeder bevrugt is of niet.

NB. Als het stilet verre in de holligheid der lyfmoeder ingaat, is het een zeker en onheilbaar teeken, dat dezelve werkelyk beswangert is *.

Maar als het stilet heel weinig en met veel pyn na binnen kan gebragt werden en geheel stuit, is het een onfeilbaar teeken, dat de baarmoeder niets uitgezet en geenzints bevrugt is.

Hoe meer maanden nu de Vrouw in 't swanger zyn bereikt heeft, hoe grooter ook de holligheid der baarmoeder is, en hoe verder het stilet kan ingaan.

Dit stilet gaat dan tusschen het vlies *chorion* en de wand der leifmoeder. Dog dit moet voorzigtig gedaan werden. En we kunnen erkennen aldus, dat deze wyze van doen mogelyk is, ik moet ook zeggen, dat weinig geleerden en ongeleerden het nog weeten, hoewel het heel noodig is te doen in veele kommerlyke gevallen.

NB. Als den *uterus* nog niet grof zwanger is en men trekt het stilet wederom uit, vind men hetzelve meest altyd van een heel witte heldere dikke sleim bezet.

§. 38.

Hoedanig de inspuitinge in den *uterus* of *clyster uterinus* geschied?

Onze Oudvaders gebruikten tot die inspui-

* Dit is maar een teeken, dat de baarmoeder werkelyk zwanger is, maar niet juist altyd van een goede vrugt; want het kan ook zyn, dat dezelve van een valse vrugt vervult en uitgezet is, en alzo kan men enkeld hiermede gewaar werden, dat de lyfmoeder bevrugt is, 't zy ook, waermede het zy.

ſpuitinge een bezondere ſpuit met een lange feine dunne en kromme pyp daaran geſoldeert of geſchroeft. Maar die hebben we niet nodig; want ik hebbe met gemeene en alom bekende werktuigen hetzelve dikmaals heel gemakkelyk gedaan, daar heeft men dan geene groote of bezondere koſten toe van doen. Ik gaa maar kort daarmede te werk, eerſt breng ik langs de voorſte vinger der linkerhand een fein krom ſilver ſtilet, (als in een *Catheter* is) tot in den *uterus*, daarmede wat gedilateert hebbende, als §. 36 en 37. gezegt is, brenge ik ('t ſtilet ras uitgetrokken) een gemene feine ſteive omtrent halvemaansgewyze geboogen *Catheter* in den *uterus*, de einden derzelver na boven gekeert, en eindelyk voege ik de pyp (die kort is) van een gemene yvore ſpuit, in het bovenſte eind van de *Catheter*, dat alzo buiten het lichaam wat opwaards ſtaat, de tezamenvoeginge van de ſpuit en *Catheter* met plukzel of een wolletje rondom digt gemaakt, en ſpuite aldus zonder veel om ſlag heel gemakkelyk en zeker tot in de holligheid der lyfmoeder, het zy dezelve ſwanger is of niet.

Nieuwe en gemakkelyke wyze van dit te doen.

De ſpuit, die ik hiertoe neeme, onthoud twee ontzen vogt, men kan ook kleinere en grootere neemen. Ik gebruike ook de feinſte *Catheters* daartoe; maar is het *orificium* wat ruimer, ook grootere. Voor dezen wilde ik een lange regte yvoore pyp daartoe gebruiken, eer ik wiſte, dat de *Catheter* daartoe zo bekwaam waar, maar dat ging niet, en toen zag ik, dat notooir een krom-

Anmerkinge hier over.

me pyp, gelyk een *Catheter*, hiertoe noodzakelyk vereischt wierde. een slappe *Catheter* hebbe ik ook onbekwaam tot die bewerkinge bevonden.

§. 39.

De overgroote nuttigheid van de inspruitinge in de baarmoeder.

In zeer veele hardnekkige en kwaade gevallen is deze inspuitinge (*mitrenchites*) met groote nut en meer als gelooflyke spoedige hulpe, zo van ouds als heden nog, bevonden geworden Niet tegenstaande deze behandelinge, om dat die na de gemeene beschryvinge zo swaar gemaakt werd, en zo ligt niet te doen is, heden als vergeten en onbruikbaar geworden, daar men met regt zig over verwonderen moet. Want deze komt spoedig en kragtig te hulpe in de desperaatste bloedstortingen der lyfmoeder; in de verouderde *fluor albus*, en *ulceratien* van binnen den *uterus*; als de vrugt dood of reeds verrot is, en besloten blyft; als de nageboorte vast gegroeit nagebleven verrot is; als de vlagen niet voort willen, of geheel ophouden; enz.

Men kan de vlagen in een moment daarmede verwakkeren.

Ja! ik durf zeggen, als alle middelen vrugteloos zyn, en na veelerly clysteeren in den *anus* gebragt, de weën niet opkomen, kan men als in een moment door deze inspuitinge dezelve op 't hevigste doen verwakkeren, dat ongelooflyk voor een onkundige schynt te zyn, maar die het in 't werk stelt, zal het zo ondervinden en volkomen overtuigt zyn.

Die de kragten der Medicamenten weet, kan

kan de middelen tot de verscheidene inspuitingen dienstig gemakkelyk vinden.

Waar mede die inspuitingen gescheiden.

Ik kenne een zout, 't welke in water opgelost en in den *uterus* lauw gespooten, op staande voet, dat ongelooflyk schynt, de allerhevigste wëen ten allen tyden verwekt *, die dan ook niet ligt eerder ophouden, tot dat het onthoudene ontlast is. Maar ik hebbe veele bedenkingen, van zulks in de nederduitsche taal bekend te maaken, om dat de kwaadzinnige en ongegeletterde daar dan geen misbruik kunnen van maken, dat mogelyk anders geschieden zoude. Maar die in de Medicynkunde wel ten regte geoeffent is, zal het wel tot nut en goed gebruik kunnen vinden, zo wel als ik het gevonden heb.

Vaste teekenen van het swanger en niet swanger zyn, gestelt van Sanctorius.

Voegt hier nog by, 't welk SANCTORIUS op de voorgemelde plaats, als van hem zelfs voorzeker en wis ondervonden, ons Schriftelyk nagelaten heeft. *Als men*, zegt hy, *met de* mitrenchites *door de opening der lyfmoeder een weinig welriekende wyn ingebracht heeft, en de vrouw daarop zeer kwaalyk werd, is het een vast teeken, dat dezelve niet beswangert is, om dat dit zeer gevoelige deel dan daarmede gestimuleert werd. Maar zo 'er geen kwalykheid nog geene de minste pyn*

* In wat tyd der swangerheid, en in wat geval het ook zy, en zulks zonder schaden te doen an de moeder. Maar dat in den *uterus* onthouden is, moet noodzakelyk door de verwekte sterke vlagen volgen, zo geene andere omstandigheden het beletten.

pyn daarna bemerkt werd, is het een vaſt teeken, dat dezelve beſwangert is en het binnenſte van het orificium uteri *geſlooten is.* Ik hebbe dit hier by gevoegt, om dat het heden als onbekend is, en dat men gebruik in ſwaare en twyfelagtige gevallen daarvan maken kan.

§. 40.

Dit alles nu (§. 1--39.) naar gemoede en vermoogen, uit welmeenendheid en uit liefde tot de weetenſchappen tot ophelderinge der duiſterniſſe, zonder inzigt op eidel gewin, eer of roem, opregt aangeweezen, hebbe ik eindelyk nog maar dit weinige willen byzetten, dat ik den toe- en ongenegene, den wel- en kwaadmeenende leezer, vriendelyk en eerbiedig verzoeke, als niet alles na hun oordeel en ſmaak geſtelt is, de goede wil evenwel voor de daad an te neemen, en wel voornamentlyk denken, zo 'er eenige ſtekelige woorden en ſpreekwyzen mogten an een ſchrander verſtand ſchynen voor te komen, dat die niet uit haat of uit kwaadaardigheid geſtelt zyn, maar, alleen om het kwaade te verbeeteren, de blinde oogen te openen, en het goede, de deugd, het regt en de edele vryheid klaarlyk an te wyzen en te bekragtigen, al mede onder 't ſchryven zo wat zyn ingeſloopen. Want ieder kundige is bewuſt, dat het gebeuren kan, dat onder het voortſchryven een Schryver zomtyds zo wat harde expreſſien gebruikt, die juiſt

juiſt zo kwaad niet gemeent zyn, ook niet direct ſtrekken, om iemand van zyn goede faam en eer te beroven, als wel om maar enkeld de WAARHEID an te toonen.

En ik vertrouwe ook in vaſte verzekeringe, dat elk vernuftig oordeelende met zulken Schryver nog wel eenige conſideratie zal hebben, denkende, dat ſteekelige woorden en netelig ſchynende expreſſien, enigzints meer indruk van de waarheid in zommige gemoederen, als ook meer oplettentheid op de zake zelfs zullen geven.

Want wie weet niet, hoe min zomwylen eene groote en nuttige zake geagt, hoe weinig dezelve onderzogt werd, hoe min nut die tot het gemeene beſte toebrengt, als dezelve lafhartig beſchreven en wat koel behandelt is? ik leef dierhalven in hoope, dat de weldenkende, zo ik in dit ſtuk mogte iets gemiſt en de zagte weg voorby gegaan hebben, my zal excuſeren en die faut goedig vergeven, denkende, dat geen menſch onfeilbaar is, hoe geleerd, hoe groot, hoe wys, hoe geroemt hy zy.

En myn voornaamſte, opregte en welmeenende wenſch is thans ook, dat des heemels zonne, die alles regtvaardigt, het onregt in regt mag veranderen, een helder licht door klaare ſtraalen in de gemoederen der verblinden zenden, alle onregtmatige heerſchappye op baatzugt en

eigen gewin doelende weeren, de dwaalende uit de verduisterende onkunde leiden tot het goede: En eindelyk, dat die het schepzel opregt gemaakt heeft, hetzelve van het redelyke afgeweken, tot redelyk denken en doen mag leiden, wanneer dan voorzeker zal geschieden veeler twisten.

E I N D E.

De Plaat Fig. I. II. moet staan tegen pag. 14. Fig. III. tegen pag. 72.

